# STRADA FRANCEZĂ
## - STUDIU ISTORIC –

Alexandra Ţânţăreanu

**Keywords:** French Street, toponymy, urban planning, architecture, historical monuments, houses

**Abstract**

The French Street is one of the oldest in Bucharest and is part of the city's traditional commercial core, whose heart was princely court (now called Old Court), to move residence in the new ruler Spirii Hill Farm. This street has several names, which can be identified from historical documents and plans of the city of Bucharest. Evolution of the modern urban infrastructure has been burdened by technical flaws, inconsistency in the conceptual work and results, limited budgets, etc. and discovered that its history is an amalgam of affairs and restorations, partial or full, and French Street was no exception. Predominant architectural style of the houses on the street is the eclectic French - inspired, considered modest volumes. The plastic facade with stucco in various shapes and patterns, membership reflects this combination of aesthetic principles.

Strada Franceză este una dintre cele mai vechi din Bucureşti şi astăzi face parte din nucleul comercial tradiţional al oraşului, a cărui inimă fusese curtea domnească (denumită astăzi Curtea Veche), până la mutarea reşedinţei domnitorului în noua curte din Dealul Spirii[1]. În secolul al XVI-lea spaţiul acestui centru comercial era denumit generic „Târgul". Mai târziu, odată cu dezvoltarea şi extinderea viitoarei capitale a Ţării Româneşti, distincţia dintre această primă concentrare comercială şi meşteşugărească şi extinderea sa ulterioară s-a manifestat prin adaptarea denumirilor: Târgul din Lăuntru, cel iniţial şi noul Târg de Afară.

Toponimia bucureşteană a cunoscut o evoluţie sinuoasă începând din secolul al XVI-lea de când datează primele mărturii privind străzile principalei reşedinţe a Ţării Româneşti, când oraşul era organizat în uliţe şi mahalale[2]. Criteriile denumirii lor erau atât relaţia de vecinătate cu reşedinţa domnească cât şi anumite caracteristici fizico-geografice locale sau de componenţă etnică şi ocupaţională, nume proprii, hramuri de biserici ş.a.[3]

Strada Franceză a avut mai multe denumiri ce pot fi identificate atât din documente cât şi din planurile istorice ale oraşului Bucureşti. Pentru perioada cea mai timpurie ce poate fi luată în considerare, sec. al XVI-lea şi chiar sec. al XVII-lea, informaţiile nu sunt întotdeauna certe. Ceea ce derutează este utilizarea frecventă a denumirii *Uliţa Mare*, nu numai pentru actuala stradă Lipscani, aşa cum majoritatea autorilor menţionează, ci şi pentru actuala stradă Franceză şi o porţiune din Calea Victoriei de astăzi şi altele.

Identificarea străzii Franceze în planurile istorice este posibilă în toate izvoarele cartografice, având în vedere faptul că zona a fost o lungă perioadă de timp inima târgului şi apoi a oraşului Bucureşti.

[1] Constantin Moisil, *Bucureştii vechi. Schiţă istorică şi urbanistică*, Bucureşti, 1932, p. 12.

[2] Maria Marinescu-Himu, Janina Vilan-Unguru, *Nume de străzi din Bucureşti* în „Analele Universităţii Bucureşti. Seria Ştiinţe sociale. Filologie", 25, an XI, 1962, p. 378.

[3] *Ibidem.*

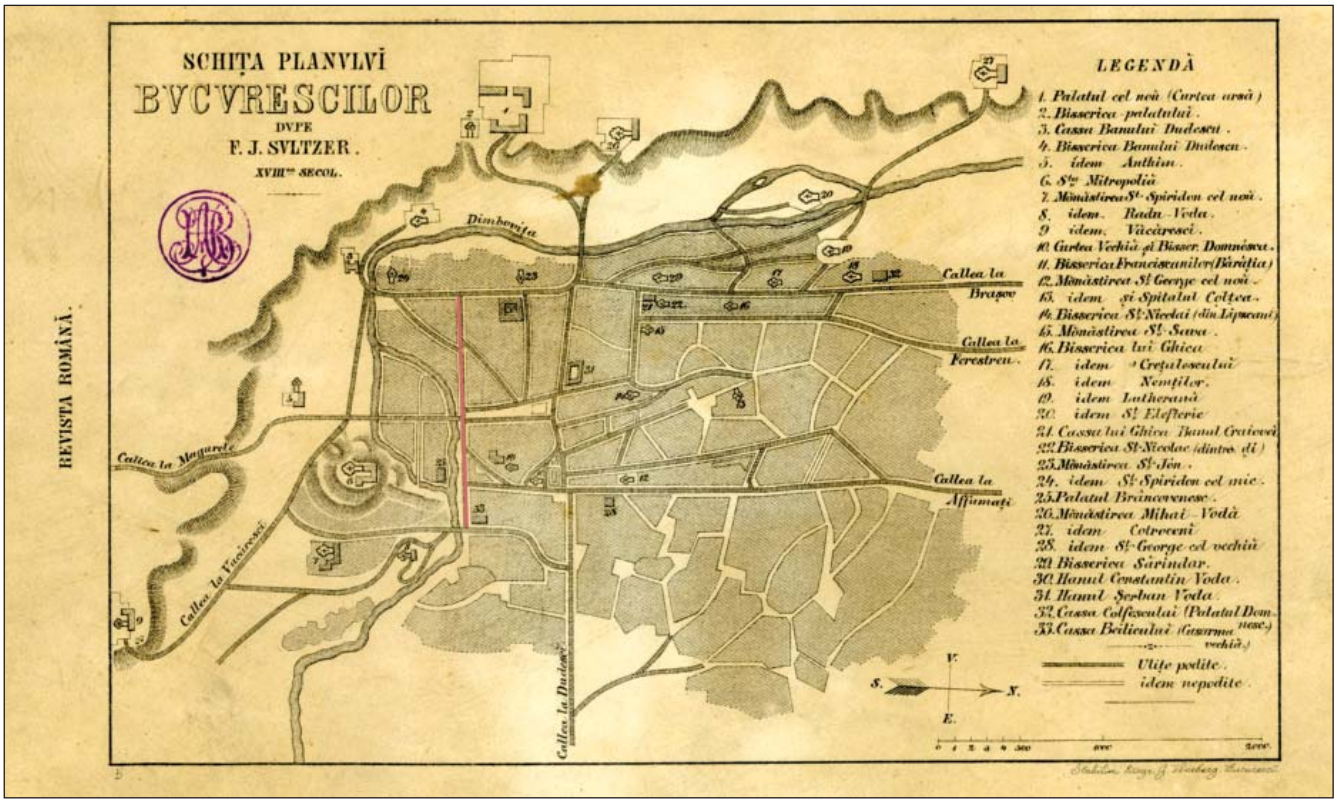



Fig. 1. Planul Sultzer din anul 1780



Fig. 2. Planul Ernst cuprinzând şi Curtea Veche




Fig. 3. Planul Blaremberg din anul 1842

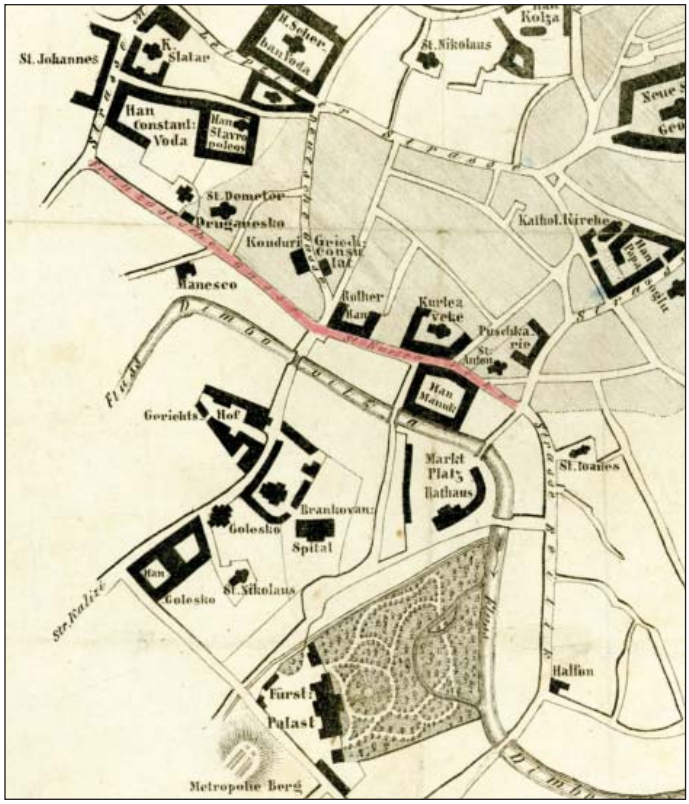



Fig. 4. Planul Borroczyn din anul 1847




Fig. 5. Planul Borrocyzn din anul 1852 cu strada Franţuzească




Fig. 6. Planul Borrocyzn din anul 1852 cu uliţa Curtea Veche

În planul din anul 1780, al căpitanului austriac Franz Sultzer, strada este reprezentată ca o uliţă podită cu lemn dintre edificiile religioase şi civile de pe traseul ei fiind înfăţişate Curtea Veche cu biserica domnească şi Puşcăria[4]. La sud, Dâmboviţa încă neregularizată[5], cuprinde într-un cot Podul Mogoşoaiei şi această uliţă, nedenumită. (Fig. 1)

În planul Ernst, din anul 1791 (ridicat de sublocotenentul Ferdinand Ernst[6]), uliţa Franţuzească este reprezentată ca fiind podită cu lemn, alături de toate căile de acces în oraş, precum şi de o mare parte dintre uliţele centrului comercial vechi al Bucureştiului. Planul redă formele parcelelor şi ale caselor. În legendă sunt menţionate, pentru a fi exact identificate pe hartă, edificii religioase, castele şi case ale boierilor de rangul întâi şi hanuri[7]. Pe uliţa Franţuzească sunt menţionate: biserica „Sf. Dumitru" de Jurământ, Curtea Veche cu biserica „Buna Vestire" şi biserica „Sf. Anton". (Fig. 2)

În Planul Bucureştiului, din anul 1842 (ridicat de Vicontele Maior Inginer Vladimir de Blaremberg), Dâmboviţa este schiţată curgând în meandre, aşa cum era cursul său în epocă şi cuprinzând într-un cot o porţiune din Podul Mogoşoaiei şi uliţa Franţuzească; sunt plasate pe hartă reprezentări ale edificiilor importante şi anume: Hanul Constantin Vodă, Hanul Roşu, Hanul lui Manuc şi Puşcăria. Ca şi planul Sultzer de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi acesta este mai degrabă schematic, însă mai detaliat decât primul. (Fig. 3)

Planul de la 1847 (ridicat de Baronul maior inginer Rudolf Arthur Borroczyn şi inginerul Eduard Schweder) a fost ridicat după incendiul devastator din acel an pentru evidenţierea zonelor din Bucureşti afectate de foc. Reiese, astfel, că toată porţiunea cuprinsă între Casa Drugănescu, Biserica „Sf. Dumitru", aflată în spatele ei şi începutul străzii Beilicului, a ars. (Fig. 4)

Cu numele de strada Franţuzească apare porţiunea din Calea Mogoşoaiei până la strada Şelari, următorul segment fiind strada Curtea Veche, care se opreşte imediat după Piaţa Sf. Anton. Pot fi regăsite în plan reprezentările Hanului Constantin Vodă, a casei cluceresei Drugănescu, ale cărei fundaţii au fost relevate prin săpăturile arheologice din anul 2007, a bisericii „Sf. Dumitru" de Jurământ, Hanului Roşu (pe colţul străzilor Curtea Veche şi Şelari), a Curţii Domneşti, a bisericii „Sf. Anton", a Puşcăriei şi a Hanului Manuk. În continuare porneşte Podul Beilicului (viitor Şerban Vodă), cu reprezentarea bisericii „Sf. Ioan Nou" şi a casei Halfon. Este relevantă menţionarea acestei porţiuni din Podul Şerban Vodă până în cheiul Dâmboviţei, pentru că la sfârşitul secolului al XIX-lea strada Carol I (o altă veche denumire a străzii Franceze) s-a prelungit până în această zonă.

În planul din anul 1852, al Baronului maior inginer Rudolf Arthur pe strada Franţuzească şi pe uliţa Curtea Veche, sunt delimitate construcţiile care existau la jumătatea secolului al XIX-lea, cu indicarea numelor pentru: bisericile „Sf. Dumitru" şi „Buna Vestire" a Curţii Vechi, hanurile Roşu şi Manuc şi Piaţa Sf. Anton. (Fig. 5 şi 6)

În planul Maiorului Papazoglu, din anul 1871 sunt marcate clădirile mai importante: lăcaşuri de cult, hanuri, case sau edificii publice. Pe strada Carol I (fostele uliţe Franţuzească şi Curtea Veche) sunt denumite cele mai cunoscute şi anume: biserica „Sf. Dumitru", casa Bobeanu, hotelul

[4] „Cassa Beilicului (Casarma Vechiă)", în legenda planului.

[5] Regularizarea cursului Dâmboviţei s-a realizat la sfârşitul secolului al XIX-lea (1881)

[6] Dan D. Ionescu, *Planurile capitalei Bucureşti (Scurtă privire istorică)* în *Atlas-Ghid. Istoria şi arhitectura lăcaşurilor de cult din Bucureşti din cele mai vechi timpuri până astăzi*. Vol I, *Tabele şi Planuri*, Ed. Ergorom'79, Bucureşti, 1999, p. 110. Planurile ofiţerilor austrieci Purcel (1789) şi Ernst (1791) au fost ridicate în timpul războiului ruso-austro-turc, izbucnit în anul 1787, când Ţările Române erau teatrul operaţiunilor militare şi sub administraţie azustriacă. Ca desen şi principiu de reprezentare cele două hărţi sunt asemănătoare, cu unele diferenţe şi până la realizarea planului Bucureştiului de către maiorul Rudolf Borroczyn la jumătatea secolului al XIX-lea, cele ale ofiţerilor austrieci au fost cele mai detaliate

[7] *Ibidem*.

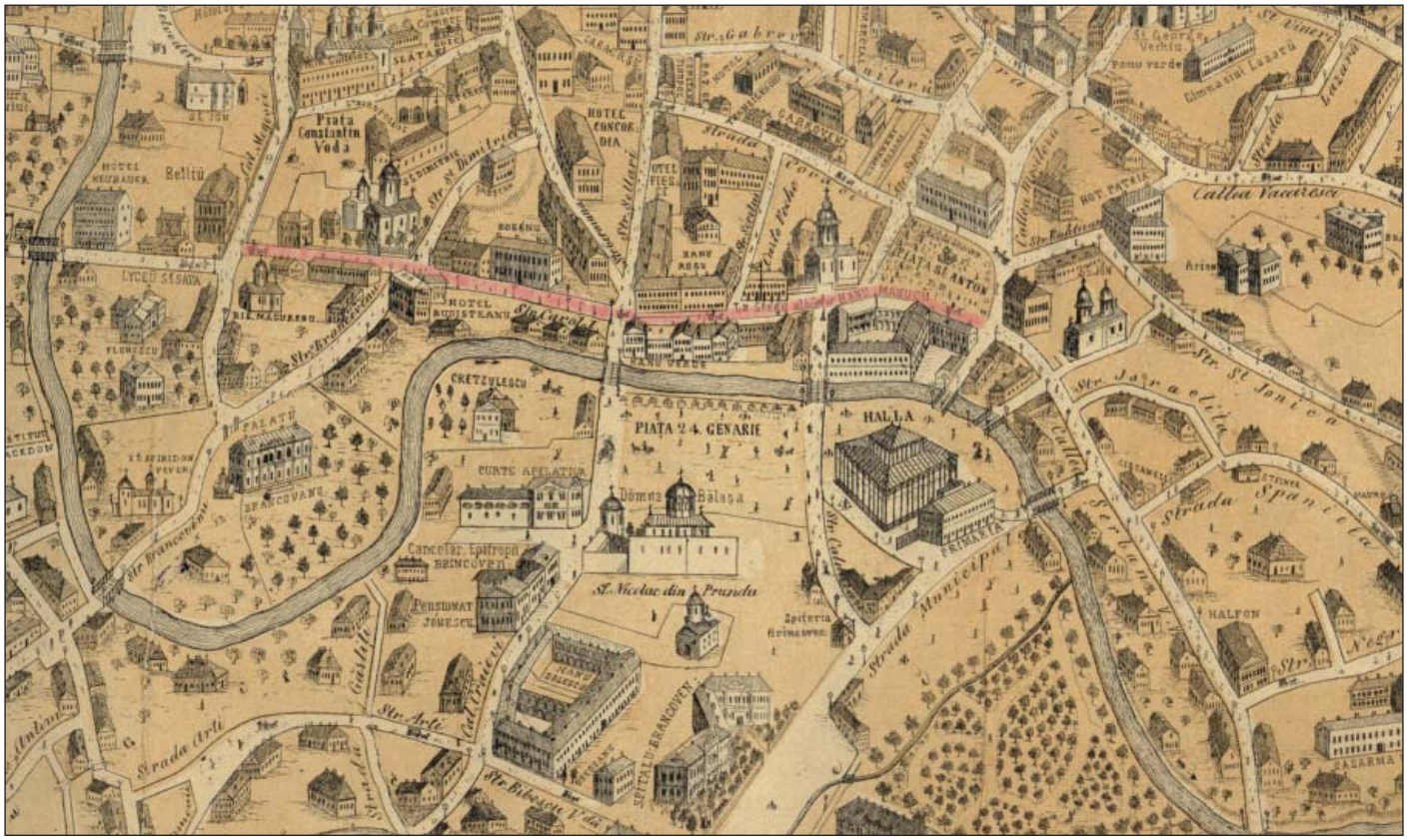
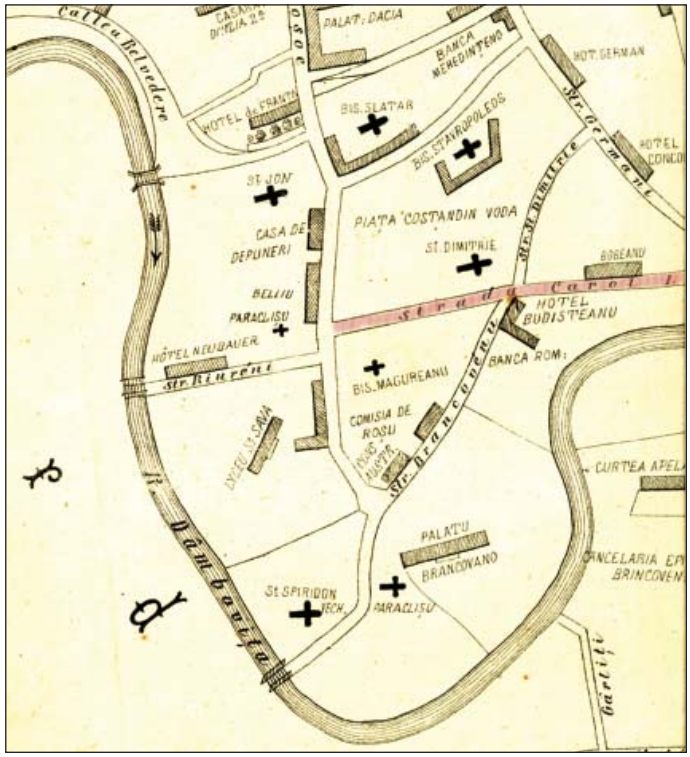



Fig. 7. Planul Pappazoglu din anul 1871 cu strada Carol I



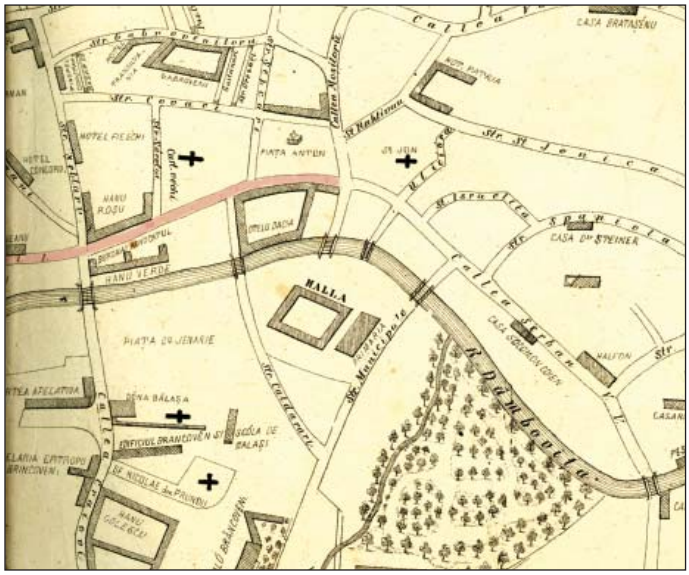




Fig. 8-9. Planul Comisiei culorii de roșu din capitala București 1875-strada Carol I

Budişteanu[8], Hanul Roşu, Hanul Verde, Hanul lui Manuc, Curtea Veche, piaţa Sf. Anton, *La Steagul Alb* (o prăvălie cu renume în epocă, a negustorului de coloniale Gustav Rietz[9]). Aceleaşi clădiri sunt figurate şi în planul culorii de roşu din anul 1875, însă într-o formă doar schematică. Concentrarea mare de hanuri şi apoi hoteluri pe această stradă, pe parcursul secolului al XIX-lea, este semnificativă atât în considerarea caracterului comercial cât şi al importanţei ei. (Fig. 7-9)

## Denumirile străzii

În jurul Curţii Vechi „s-a cristalizat nucleul originar al Bucureştiului”[10], iar toponimia urbană a zonei a fost dată de numele breslelor de negustori şi meşteşugari care s-au aşezat aici, dintre care unele se mai păstrează până astăzi: Blănari, Covaci, Cavafi, Băcani, Şelari, Lipscani, Zarafi, Căldărari.[11]

În documente, uliţele din jurul vechii curţi domneşti apar deseori cu denumiri orientative, care le poziţionează în raport cu porţile sau zidurile acesteia. Informaţiile din documente şi din literatura de specialitate plasează Poarta de Sus a reşedinţei pe actuala stradă Franceză, în locul unde se intersectează cu strada Şelari. Aceasta era o denumire larg răspândită pentru localizări ale proprietăţilor dimprejur, dar în paralel au circulat şi altele precum „poarta mică” şi „poarta de fier”: „Luând de bază colţul Hanului Roşu în răspântiile podului Caliţii, adică marginea dreaptă a uliţii Şelarilor, acolo era drept o poartă în potriva trecătoarei podului Dâmboviţii, această poartă până în ziua de astăzi o numesc bătrânii în trei feluri. 1) Poarta de sus, 2) Poarta mică şi al 3) Poarta de fer, ca la colţurile fortăreţei” [12].

Pentru identificarea toponimiei străzii Franceze de astăzi, care în perioada medievală a purtat nume diferite pe mai multe segmente ale sale, ne vom folosi preponderent de izvoarele cartografice şi de cele scrise.

O hartă, datată aproximativ în anii 1803-1805 (Fig. 10) a traseului râului Dâmboviţa pe porţiunea din dreptul Curţii Vechi şi pe aceea unde a fost consemnată şi de alte documente existenţa unui ostrov[13] - *Harta părţii Dâmboviţii care arată pe unde şi cât să lăţeşte apa după însemnăturile veliţilor vornici*[14] -, numeşte segmentul de uliţă cuprins între Podul Mogoşoaiei şi intersectarea acestuia cu „podul ce merge spre Şălari” (strada Şelari) „Pod de la Domniţa Văcărească spre Curtea Veche”, în continuarea lui fiind „Podul de la Curtea Veche”. Se deduce că numele i-a fost dat în legătură cu proprietatea Văcărescu[15], ce mărgineşte intrarea pe uliţă dinspre Podul Mogoşoaiei. Acelaşi document menţionează prezenţa unor işlicari[16] şi boiangii[17] pe malul Dâmboviţei, în dreptul uliţei susmenţionate. Acest lucru a stat probabil la baza consemnării ei şi cu denumirile de Işlicari şi Boiangii[18], despre care istoricul Constantin C. Giurescu preciza că „ambele denumiri apar în planul din 1852 al lui Borroczyn”[19].

Documentele care menţionează uliţa boiangiilor nu conţin nici o informaţie despre işlicari. O danie, din anul 1762, a lui Stan boiangiul

[8] Casa a intrat ulterior în posesia magistratului G.M. Vlasto, în proprietatea căruia apare pe planul cadastral de la 1911.

[9] *Anuarul Bucureştilor,* 1889-1890, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, p. 135.

[10] D.V. Rosetti, *Bucureştii de odinioară în lumina săpăturilor arheologice*, 1959, Ed. Ştiinţifică, p. 165.

[11] *Ibidem*, p. 151.

[12] L. Colonel D. Pappasoglu, *Istoria fondărei Oraşului Bucureşti, capitala regatului român – de la anul 1330 până la 1850*, tipografia “Universul”, Bucureşti, 1891, p. 11.

[13] În planul lui Sultzer de la 1780.

[14] Aurelian Sacerdoţeanu, *Un document cartografic bucureştean din 1803-1805,* în BMIM, IV, 1966, p. 245; George D. Florescu, *Pe malul Dâmboviţei la obârşia Podului Mogoşoaiei în anul 1804,* în BMIM, VIII, 1971, p. 358.

[15] G. D. Florescu *op. cit.,* p. 360-361; Aurelian Sacerdoţeanu, *op. cit.,* p. 245-255. Ecaterina Văcărescu, născută Caragea (fiica lui Nicolae Vodă Caragea) şi soţia poetului Ienăchiţă Văcărescu.

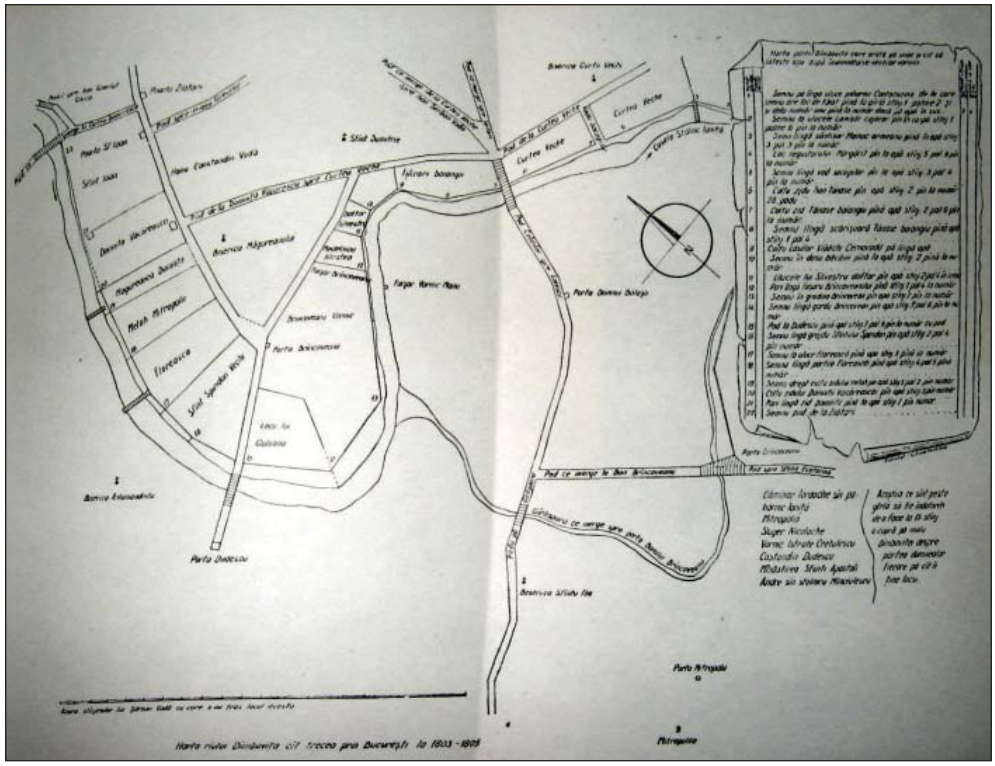
[16] Fabricanţi de işlice, căciuli mari de blană sau de postav, purtate de domnitori, de boieri şi mai târziu de negustori.

[17] Vopsitori.

[18] Constantin C. Giurescu, *Istoria Bucureştilor,* Ed. Vremea, Bucureşti, 2009, p. 746.

[19] Pe acea porţiune planul Borroczyn din anul 1852 menţionează strada Franţuzească.

Fig. 10. Planul 1803-1805



include şi o prăvălie „în târg în Boiangii iar pe locul Sfintei Mitropolii". Acesta continuă: „şi am cerut Sfintei Mitropolii de m-au lăsat de am făcut şi un beci de piatră supt prăvălie şi mi-au mai dat de am coprins cu păretele casii ce am făcut acum şi o ulicioară ce au fost a căldărarilor"[20]. Documente din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea localizează uliţa Boiangiilor în apropierea Zarafilor şi a uliţei Bărăţilor (a Bărăţiei).

Din anul 1712 datează un act de vânzare în care se menţionează: „în mahalaua lui Sventi Ghiorghi cel Vechi, pă Uliţa Boiangiilor, în colţul zidului Domnesc. Şi aceste prăvălii ţin tot de o moşie din Uliţa Boiangiilor până în uliţa Bărăţilor…"[21].

În acelaşi sens, planul Borroczyn reprezintă ulițele Boiangiilor şi Bărăţiei făcând legătura între uliţa Zarafi şi Podul Târgului din Afară. Cele trei căi formau o parcelă triunghiulară, în interiorul căreia se aflau, în anul 1852, biserica Bărăţiei şi hanul Pappazoglu. Un act de la 1737 al domnitorului Constantin Mavrocordat, de întărire a unui loc de casă, vorbeşte despre „mahalaua Sf. Gheorghe Vechi, pă uliţa Boiangiilor, despre grajdurile Curţii domneşti, în colţul zidului"[22]. Cercetările arheologice au evidenţiat, în partea de nord a Curţii Vechi, amplasamentul atenanselor. „În Pasajul Francez s-au găsit urme de construcţii şi vestigii ce par a indica existenţa unor ateliere de fierărie, datând din veacul XVI"[23]. Un corp de construcţii, ce poate fi asimilat unor anexe, sunt reprezentate şi în cele două planuri de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Ernst şi Purcel.

Un document cartografic privind locurile Curţii Vechi, scoase la mezat în anul 1798 de către domnitorul Constantin Hangerli, a fost publicat de către istoricul Ion Ionaşcu şi datat în anul 1799.[24]

[20] George Potra, *Documente privind istoria oraşului Bucureşti (1594-1821),* Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1961, doc. nr. 360.

[21] *Ibidem*, doc. nr. 165.

[22] *Ibidem*, doc. nr. 257.

[23] D. V. Rosetti, *op.cit.,* p. 151.

[24] Ion Ionaşcu, *Un plan inedit al Curţii Vechi din 1799,* în „Revista Istorică Română", vol. III, fasc. 1, 1943, p. 57-58. „Primul act este anaforaua din 14 iunie 1798, făcută de Panaiot Tzigara, starostele de neguţători din Bucureşti către Domn, cu privire la vânzarea prin mezat a unui loc de 20 de stânjeni din terenul Curţii Vechi şi anume a locului băii domneşti. […] În anafora se lămureşte că tot locul

Titlul hărţii este „Carta Curţii Domneşti cei Vechi, care s'au vândut cu sultan-mezat părţi, precum se vede aice", este şi se identifică, astfel, parcele din fostul corp al curţii şi noii proprietari cât şi podurile şi uliţelele de jur împrejur, împreună cu denumirea lor din epocă. Apare în plan amplasamentul Porţii de Sus a Curţii Domneşti. Acest punct se afla poziţionat pe actualul spaţiu al străzii Franceze, în opoziţie cu Poarta de Jos, pe acelaşi ax orizontal, probabil aflat în zona Pieţii Sfântul Anton. De altfel, documente din secolul al XVIII-lea menţionează biserica „Buna Vestire" ca fiind cea din „curtea Domnească de Jos"[25].

Într-un act din anul 1787, Sava, văduva lui Gheorghe bărbierul, îi vindea fostului mare sluger Constantin o prăvălie „pă loc domnesc ot poarta din jos, cum merge uliţa despre puşcărie la vale"[26], loc ce corespundea, aproximativ, extremităţii de est a pieţii Sf. Anton, acolo unde podul Beilicului se intersecta cu începutul podului Târgului de Afară, informaţii confirmate şi în planul Borroczyn din anul 1847.

Între cele două Porţi, de Sus şi de Jos, exista Poarta de Mijloc a Curţii Vechi despre care vorbeşte un document care descrie drumul urmat de procesiunea religioasă a moaştelor Sfântului Grigorie Decapolitul la 1765 şi care parcurgea tot traseul străzii Franceze de astăzi, plus o porţiune care este sistematizată; punctul de plecare era biserica mitropolitană „iar după aceea [...] am rădicat sfintele moaşte de am plecat pe podişorul de peste Dâmboviţă, prin poarta din mijloc a curţii domneşti şi am eşit pe poarta din jos şi stropind uliţele şi norodul cu aghiazmă. Şi aşa am mers cu sfintele moaşte pre uliţa bărbierilor, pre uliţa cea mare a şălarilor, pre la hanul lui Şărban Vodă, pre la hanul Stavropoleos şi am eşit la uliţă la Sf. Ioan; de acolo pe pod la vale am intrat în curtea domnească pe poarta din sus şi apoi iarăşi prin poarta din mijloc, prin livade, până iarăşi la sfânta mitropolie"[27]. *Podişorul* pe care se ajungea la poarta din mijloc trebuie să fi fost Drumul Sacagiilor (astăzi strada Căldărari), a cărui vecinătate cu biserica „Buna Vestire" o indică atât planul din anul 1799, cu scoaterea la mezat a locurilor Curţii Vechi, cât şi planurile Borroczyn din anii 1847 şi 1852.

În anul 1821, alaiul înmormântării domnitorului Alexandru Suţu pleca de la curtea domnească, aflată în fostele case ale spătarului Costache Ghica, străbătea Podul Mogoşoaiei, intra apoi pe Podul de la Domniţa Văcărească, pe uliţa Curţii Vechi şi Podul Şerban Vodă, destinaţia fiind biserica „Sf. Spiridon"[28]. Proprietăţile de pe strada Franceză, pe lângă care trecuse cortegiul funerar, erau cele ale Vornicului Ştirbei[29], aflat între Podul Mogoşoaiei şi strada Brâncoveanu[30], ale doctorului Contantin Darvari „puţin după colţul ce-l face azi cu strada Brâncoveanu, pe stânga în mersul cortegiului", hanul lui Manuc, biserica Curţii Vechi şi Dorobănţia[31].

O altă denumire care a circulat în perioada medievală este cea de Uliţa Mare, iar aceasta pune câteva probleme de identificare clară. Aspectul asupra căruia literatura de specialitate se pune însă de acord este acela că actuala stradă Lipscani a avut ca denumire anterioară *Uliţa cea Mare.* Un act de vânzare, dintre Petre abagiul împreună cu soţia şi copii săi şi negustorul Mihu, ce a avut ca obiect două prăvălii situate „la Uliţa cea Mare, din susul

Curţii Vechi fusese scos la mezat de Constantin Vodă Hangerli, la 25 aprilie 1798, motivând că banii vânzării se vor întrebuinţa «la facerea Curţii domneşti cei Arse, de lângă Mihai Vodă»".

[25] George Potra, *op.cit.*, doc. nr. 308 şi 330.

[26] *Ibidem*, doc. nr. 444.

[27] Alexandru Lapedatu, *O procesiune religioasă la 1765*, în „Biserica ortodoxă română", anul XXVIII, nr. 1, 1904, p. 57-65; apud George D. Florescu, *Drumul urmat de procesiunea religioasă a moaştelor sfântului Grigore, în Bucureşti la 1765*, Bucureşti, 1935, p. 19.

[28] George D. Florescu, *Drumul urmat de procesiunea religioasă*, p. 50.

[29] Gen. P. V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos din Bucureşti după documentele din Arhivele Statului,* Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1906, p. 43. Ion Ştirbei a cumpărat terenuri de la Safta Brezoianca în anul 1782.

[30] *Ibidem*.

[31] *Începuturi edilitare 1830-1832*, *documente pentru istoria Bucureştilor* publicate de Emil Vârtosu, Ion Vârtosu şi Horia Oprescu, Bucureşti, 1936, p. 16. Un document de la 1830 privind „socoteala pentru ostroave şi strâmtătura apii Dâmboviţii" menţionează la punctul 5 că „lângă Hanul lui Manuc şi mai la vale, până la podu care merge în dreptul Dorobănţii, la Măcelării şi se lărgeşte Dâmboviţa, dar trebuie peste tot curăţată"

Zarafilor, despre Curtea domnească" ar putea lăsa să se înţeleagă, la o primă vedere, că s-ar referi la acea uliţă mare din apropierea reşedinţei vechi domneşti[32], exceptând faptul că planurile istorice indică Zarafii în continuarea vechii străzi Lipscani[33]. Textul mai lasă câteva repere: „pre den sus alături cu prăvăliile lui Ianache Vistier Pitişteanul şi din jos alături cu prăvăliile Mantii abagiul şi cu locul lor, din Uliţa cea Mare până în uliţa ce merge alături cu zidul Curţii Domneşti". Detaliile din document dau de înţeles că este vorba de uliţele Lipscani şi Şelari.

Un alt document de la 1780, prin care domnul Alexandru Ipsilanti îi dă şi îi întăreşte logofătului Stanciu un loc lângă poarta de sus a curţii vechi[34], confirmă ipoteza că aceasta porţiune de uliţă a fost numită şi „uliţa mare": „Milostiiu bojiiu Io Alexandru Ioann Ipsilant voevod i gospodar davat gospodstvo-mi siiu povelanie gospodstovo-mi boierului domnii mele Stanciul 3 [treti] logofăt ca să aibă a ţinea şi a stăpâni la poarta din sus a curţii domneşti cei vechi între podul de peste Dâmboviţa şi între locul mănăstirii Sfântului Spiridon Vechiu patru stânjeni şi două palme de loc ce vine în lat pe lângă podul uliţii mari care intră în curte, iar în lung până în apa Dâmboviţii, pentru că acest loc fiind domnesc slobod era vad pentru măsurătoarea buţilor".

Între secolul al XVII-lea şi începutul secolului al XIX-lea această stradă a avut mai multe denumiri: „Podul de la Domniţa Văcărească la Curtea Veche, nume ce-l purta cu câteva decenii mai târziu cunoscuta« uliţă franţuzească » a bunicilor noştri, fostă pe la începutul veacului «uliţa Işlicarilor», iar dela 1867 încoace strada Carol I.

Interesant de relevat este faptul că această însemnată arteră, cunoscută mult înainte de 1789 cu numele de «Uliţa Mare», era podită între actuala casă Prager şi « Poarta de Sus » a fostei vechi curţi, iar în faţa pieţei actuale de flori era nepodită, pentru a continua din nou pavată dincolo de biserica „Sf. Ioan cel Nou", de la «Poarta din jos a curţei» (întretăierea cu Bulevardul Maria) până la Beilic, la începutul căii Şerban Vodă"[35]. Din anul 1866[36], uliţa Franţuzească şi cea a Curţii Vechi au devenit strada Carol I, care în 1890 a înglobat şi fragmentul de stradă Şerban Vodă care mergea până în cheiul Dâmboviţei[37]. Numele de 30 Decembrie l-a primit în anul 1948, cel de Iuliu Maniu în 1990 iar revenirea la Franceză s-a produs în anul 1995.

Mahalalele[38] tăiate de această uliţă veche au fost: cea a bisericii *„Sf. Dimitrie"*, la care se mai făcea referire în epocă şi prin denumirile de *Bisericii de Jurământ* şi *Bălăceanul*, cea a *Scorţarului*[39] sau *Şerban Vodă*[40], aşa cum era cunoscută zona Bisericii Măgureanului[41], astăzi dispărută, *Curtea Veche*, *„Sf. Anton"* şi posibil *„Sf. Gheorghe Vechi"* pentru zona din dreptul Pieţei mici (Piaţa de flori sau Sf. Anton)[42], după cum ne indică unele date documentare. Limitele acestor mahalale nu ar putea fi identificate cu exactitate, cu atât mai mult

[32] *Bucureşti. Centru istoric. Strada Smârdan. Cercetările arheologice din anul 2007*, volum coordonat de arhg. Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, Ed. AGIR, Bucureşti, 2008, p. 41.

[33] George Potra, *op.cit.*, doc. nr. 96.

[34] *Ibidem*, doc. nr. 407.

[35] George D. Florescu, *Din vechiul Bucureşti. Biserici, curţi boereşti şi hanuri, după două planuri inedite de la sfârşitul veacului al XVIII-lea*, 1935, Bucureşti, p. 145.

[36] Serviciul Municipiului Bucureşti a Arhivelor Naţionale (mai departe SMBAN), fond Creditul Funciar Urban din Bucureşti (mai departe CFUB), dos. 5100/1890-1944. Din anul 1866 datează un act de donaţie a Mariei Scharmely către fiica sa Otilia Creţeanu şi ginerele său Ilie Creţeanu, privind casa de pe strada Carol, nr. 20, suburbia Sf. Dumitru, culoarea de roşu.

[37] *Monitorul Comunal al Primăriei Bucureşti*, an XV, nr. 6, 11 februarie 1890, p. 68-69.

[38] Adrian Majuru, *Bucureştii mahalalelor sau periferia ca mod de existenţă*, Ed. Compania, Bucureşti, 2003.

[39] Mihail Fănescu, *Arhiva Creditului Funciar Urban din Bucureşti,* în „Revista Arhivelor", III, 1960, nr. 2, p. 122. „În Bucureşti Mănăstirea Văcăreşti avea o serie de proprietăţi mai mici date cu embatic, de exemplu pe Uliţa Franţuzească, în mahalaua Scorţarului, lângă Hanul lui Constantin Vodă. Pe acest loc se afla casa lui Costache Bălăceanu, vândută la 20 ianuarie…".

[40] George D. Florescu *Din vechiul Bucureşti,* p. 145.

41 Biserica Măgureanului se afla pe locul de astăzi al străzii I.C. Filitti, în apropierea Căii Victoriei.

[42] Constantin C. Giurescu, *op.cit.,* p. 630. Un document de la 8 februarie 1790 ce avea ca obiect o vânzare, menţionează "case înalte cu pimniţa dedesupt în mahalaoa Sf. Gheorghe cel Vechiu la poarta domnească din Jos...".

cu cât ele au variat foarte mult.

Ullyse de Marsillac pomeneşte, în secolul al XIX-lea, despre împărţirea administrativă a oraşului, pe culori, menţionând că vopseaua galbenă este locuită de aristocraţie, iar cea roşie, centrul oraşului, de negustori[43]. În secolul al XIX-lea Podul Mogoşoaiei este „marea arteră a Bucureştilor, al său Bulevard de Grand" şi îi urmau „în ordinea importanţei" strada Carol I, strada Nemţească, strada Şelari, strada Lipscani ş.a., care formau centrul principal negustoresc, apoi căile şi podurile importante.

## Dotări edilitare

Din punct de vedere urbanistic, traseul de astăzi al străzii este cel rezultat din aplicarea alinierii aprobate în anul 1886[44]. Strada Franceză este una dintre cele mai vechi uliţe ale oraşului, însă a avut diferite configuraţii, în funcţie de regimul şi densitatea de construcţie a fiecărei epoci, iar rezultatele săpăturilor arheologice sunt constatatorul cel mai clar al acestei evoluţii urbanistice. Din punctul de vedere al dotărilor edilitare a fost printre zonele prioritare, fiind o stradă importantă de la bun început, datorită proximităţii Curţii Domneşti Vechi şi a constituirii aici a nucleului comercial al capitalei, care presupunea o mare densitate de locuire şi un mare grad de circulare. Din Darea de seamă a primarului capitalei pentru anii 1898-1902, reiese că strada Carol I fusese pietruită: „s-au executat refaceri cu material de piatră existent şi cu nisip furnizat din nou"[45]. Înainte de aceasta, sistemul podelelor de lemn fusese folosit şi aici, aşa cum reiese din descrierile de epocă ale călătorilor străini, dar şi din descoperirile arheologice[46].

Iluminatul stradal la 1830 se făcea prin felinare cu untdelemn şi „socoteala ... la uliţele cele mari" includea următoarele porţiuni din strada Franceză: „podul Mogoşoaiei începând de la streajă şi mergând până la Poarta din sus, lână gârlă" şi apoi „de la Poarta din sus prin Curtea cea veche pe Podul lui Şărban Vodă până la Dulap"[47].

Din detaliile Dării de seamă a primarului pentru activitatea administraţiei pentru anul 1900 rezultă care sunt mijloacele de iluminare a oraşului: „iluminatul oraşului s-a făcut în cea mai mare parte prin gaz aerian. Două din bulevardele principale sunt iluminate cu electricitate iar părţile mărginaşe sunt iluminate prin lămpi cu petrol. Iluminatul cu gaz aerian se face de către Compania de Gaz, pe baza unei concesiuni încheiată în anul 1868"[48]. Se deduce astfel că strada Franceză era luminată cu gaz aerian, nefiind unul din cele două bulevarde cu electricitate şi nici uliţă de periferie.

Canalizarea în Bucureşti a fost începută în anul 1847 şi dezvoltată gradual, însă într-un ritm lent, ca mai toate înfăptuirile edilitare din perioada modernă, „potrivit mijloacelor bugetare": „Deşi planul general al canalizaţiunei nu a fost încă terminat, totuşi am putut continua cu construirea de canale de scurgere de a treia ordine cu secţiune circulară, înlocuind vechiul sistem de tuburi cu noul sistem Monier"[49]. În 1867 erau prevăzute finalizarea lucrărilor de pavare cu piatră cubică a „două importante strade ale capitalei", Mogoşoaia şi Franceză, şi simultan, construcţia de canale de scurgere, lucrări care fuseseră concepute şi prevăzute a se începe din anul 1864[50].

Faptul că evoluţia edilitară din perioada modernă a fost grevată de neajunsurile tehnicii

[43] Ulyse de Marsillac, *Bucureştiul în veacul al XIX-lea*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1999, p. 126.

[44] SMBAN, fond Primăria Municipiului Bucureşti – Alinieri (mai departe PMB – Alinieri), dos. 692/1886.

[45] *Darea de seamă asupra administraţiei oraşului Bucureşti*, 1898-1902, p. 185.

[46] Bucureşti. Centrul istoric. Strada Franceză - *Raport de săpătură arheologică preventivă*, în "Cronica Cercetărilor Arheologice din România", campania din anul 2007.

[47] *Începuturi edilitare 1830-1832,* p. 19. "Socoteala luminaţii politii cu felinară la uliţele cele mari, i altele ce sunt asemenea de trebuinţă".

[48] *Darea de seamă*, 1898-1902, p. 159.

[49] *Ibidem*.

[50] Nestor Urechia, *Bucureştii de altădată. Primele pavele de piatră în Bucureşti*, în „Propilee literare", an II, nr. 13, 1927, p. 23-24.

deficitare, inconsistenţei în concepţie, lucru şi în rezultate, bugetelor limitate ş.a. se descoperă că istoria sa este un amalgam de faceri şi refaceri, parţiale sau integrale.

În art. 7 din Regulamentul Organic al Ţării Româneşti din anul 1831, referitor la oraşul Bucureşti, era reglementat regimul de construire, în sensul lărgirii uliţelor: „Uliţile din tot cuprinsul oraşului fiind strâmtorate, trebue a să face îngrijire ca, pre cât va fi cu putinţă, să se lărgească; de aceea vericine de acum înainte va voi a zidi, să fie dator a lăsa uliţii patru palme domneşti din locul său, sau mai mult, după trebuinţă”[51]. Împărţirea în ocoale a străzilor oraşului a fost aplicată pentru a se stabili condiţiile de construcţie şi de salubritate şi în secţiuni „întrucât priveşte lucrările municipale ale serviciului tehnic, serviciului medical şi de poliţie”[52]. Din acest punct de vedere strada Carol I a fost încadrată în ocolul I, deci se impunea, printre alte prevederi, obligativitatea construirii din zidărie, de asemenea respectarea alinierii decretate a străzii, prin cererea de a se fixa o linie de către serviciul tehnic al Primăriei pentru fiecare proprietate în parte. Se interzicea confecţionarea acoperişului din lemn pe toată întinderea capitalei, nu numai în ocolul I[53].

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea schimbările urbanistice ale epocii moderne au fost transpuse în practică prin aplicarea regulilor cuprinse în legile care vizau regimul construcţiilor, prin planurile de aliniere a străzilor şi de deschidere a unora noi, de rectificare a cursului Dâmboviţei, etc.

Impunerea unor condiţii stricte de construire, în special în centrul aglomerat al oraşului, a fost o consecinţă a numeroaselor dezastre din ultimele două secole (XVIII-XIX), cutremure şi incendii, ale căror pagube mari au fost favorizate parţial şi de modul de construire.

La sfârşitul secolului al XIX-lea, curentele arhitectonice depăşiseră deja stadiul manifestării avangardiste – apanajul elitei sociale – în procesul gradual de inserţie a lor în marea masă a construcţiilor urbane din epocă. Din perspectiva socială, acest fenomen se poate privi prin prisma vervei reprezentanţilor burgheziei mici şi mijlocii de îmbrăţişare a progresului şi a unui statut nou în ierarhia socială, iar modelul estetic era cel afişat de elită, în faţa liniilor restrictive ale funcţionalismului specific fiecărui tip de program arhitectural: ateliere, locuinţe, prăvălii ş.a.[54]: „este vorba aici nu numai de o reflectare, prin semnificaţii arhitecturale, a ascensiunii sociale pe care o anumită pătură socială se pregătea să o dobândească, sau tocmai o dobândise, dar şi una a civilizării spiritului public, înţelegând prin aceasta o substanţială regenerare a unui respect faţă de cadrul construit al comunităţii”. Decoraţiile faţadelor de pe strada Carol expuneau o mare varietate de interpretări ale stilului romantic cu accente neogotice împrumutate din manifestările germane ale acestui curent arhitectonic, dar şi elemente eclectice franceze[55].

## Monumente istorice

***Curtea Veche, sit arheologic***
***cod LMI B-I-s-A-17896*** (Fig. 11)

Curtea Veche, ale cărei ruine se mai păstrează în centrul istoric al capitalei, a fost prima dintre cele patru reşedinţe domneşti din Bucureşti, având mai multe faze de construcţie şi de refacere, după cum au demonstrat cercetările arheologice. A devenit, astfel, cunoscută existenţa unei fortificaţii din secolul al XIV-lea, care a dispărut la începutul secolului următor. Pe locul acesteia

[51] Constantin Zătreanu, *Noul codice comunal sau culegere de legile şi regulamentele în vigoare privitoare la comunele urbane şi rurale*, vol. I, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, p. 356. Articolele 8 şi 9 se refereau la condiţiile de construire pe Splaiul Dâmboviţei.

[52] *Ibidem*, vol. II, p. 1698.

[53] *Ibidem*, p. 1625-1627.

[54] Monica Mărgineanu-Cârstoiu, *Romantismul în arhitectură*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1990, p. 173.

[55] *Ibidem*, p. 177.

istoricii Ion Ionaşcu şi Dan Berindei[56] consideră că Vlad Ţepeş (1456-1462) a reclădit o reşedinţă domnească, probabil în anii 1458-1459[57], pentru a supraveghea şi a avea sub control hotarul sudic, cel mai vulnerabil datorită pericolului otoman.

O importantă etapă de construire îi este atribuită domnitorului Mircea Ciobanul în secolul al XVI-lea, cel care a ridicat palatul voievodal şi biserica domnească cu hramul „Buna Vestire". Curtea a fost refăcută şi mărită succesiv de către domnitorii Ţării Româneşti, o altă etapă semnificativă fiind cea a epocii de mari înfăptuiri edilitare din timpul domniei lui Matei Basarab (1632-1654) la jumătatea veacului al XVII-lea. O descriere a curţii din anul 1640, de dinainte de refacere, o face episcopul catolic bulgar Deodat Bogdan Baksic: „Palatul domnesc este aşezat pe malul râului; chiar pe râu se afla şi o parte a numitului palat şi trebuie să treci prin palat când intri în grădină, care este de cealaltă parte a râului. Palatul nu e deloc frumos, ci aproape dărăpănat şi unde înainte erau ziduri de jur împrejur, acum este închis cu lemne şi casele în care stă domnul sunt în proastă stare. Deasupra porţii curţii se află un turn şi stau mereu soldaţi de gardă; închisoarea, în afara curţii, e făcută din lemn"[58]. Deosebirea frapantă dintre starea în care se afla curtea domnească la începutul domniei lui Matei Basarab şi felul în care se înfăţişa ea spre sfârşitul domniei reiese din descrierea lui Paul de Alep, secretarul patriarhului Macarie al Antiohiei: „ne duserăm la curte, care e o clădire mare, înconjurată cu întăriri de lemn. Mai înainte era foarte învechită dar cel din urmă domn, Matei Vodă a dărâmat-o şi a rezidit-o cu totul din nou. Acest edificiu e uimitor de elegant, cu un aspect încântător şi cu un aspect mult mai frumos şi mai vesel decât Curtea din Târgovişte"[59].

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea călătorul otoman Evlia Celebi vizita Ţara Românească făcând consideraţii şi despre curtea domnească de la Bucureşti: „se află aşezat în mijlocul oraşului şi e un palat cu un etaj, având de jur împrejur o palancă cu ziduri de stejari groşi. În partea interioară a saraiului sunt odăi de diferite mărimi, zidite din piatră, numeroase săli pentru divan şi o mănăstire cu ornamentaţii. De asemenea, în cele patru părţi ale palatului se află două sute de odăi, joase şi cu etaj, ale puşcaşilor dorobanţi, adică odăi de ieniceri, iar în mijlocul palatului există un mare loc liber. Într-o parte se află grajdurile mari, iar în partea interioară a sălii divanului se găsesc încăperile pajilor şi diferite încăperi speciale, odăi de harem precum şi odăile doamnei, adică ale soţiei beiului şi băile. Curtea aceasta este un palat împodobit cu multe sute de construcţii, având de jur împrejur şi grădini frumoase"[60].

Această curte a cunoscut o deosebită înflorire în timpul lui Constantin Brâncoveanu (1688-1714), de pe urma căruia s-au mai păstrat până în zilele noastre mai multe elemente decorative de sorginte orientală, cum sunt cahlele de teracotă cu smalţ colorat şi cu motive florale şi geometrice şi mai ales sala împodobită cu stele, considerată sala divanului, care denotă preocupările estetice ale penultimului domn pământean[61]. A urmat apoi declinul curţii cauzat de incendiile din anii 1712 şi 1718, de cutremurul din 31 mai 1738, dar şi de războiul austro-ruso-turc dintre 1768-1774. După anul 1775, principele fanariot Alexandru Ipsilanti (1774-1782) a construit "Curtea Nouă", moment din care vechea reşedinţă a fost denumită "Curtea Veche", pentru a se face o distincţie între

[56] Dumitru Almaş, Panait I. Panait, *Curtea Veche din Bucureşti*, Editura pentru Turism, Bucureşti, 1974, p. 13.

[57] Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Bucureşti*, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1960, p. 27. Din anul 1459 datează primul hrisov emis de Vlad Ţepeş din Bucureşti.

[58] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. V, Ed. Stiintifica, Bucureşti, 1973, p. 216.

[59] *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiochia în ţările române (1653 – 1658)*. Traducere de Emilia Cioran, Bucureşti, 1900, p. 206.

[60] *Călători străini despre Ţările Române*, vol. VI, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 715.

* Fotografiile din acest *Studiu istoric* au fost realizate de dna ing. Dalvina Luculescu în anul 2010, excepţie făcând fotografiile de la Fig. 11 şi Fig 13, realizate de dl. George Dumitriu şi Fig. 26 provenită din arhiva I.N.P.

[61] D. Almaş, Panait I. Panait, *op.cit.*, p. 45-46.



Fig. 11. Strada Franceza nr. 31.
Ansamblul medieval Curtea Veche*

cele două[62]. Ruinarea acestui ansamblu domnesc a fost un proces continuu în intervalul de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a secolului al XIX-lea, culminând cu distrugerile din timpul marelui incendiu din 23 martie 1847[63], când a fost afectată şi biserica „Buna Vestire". Aceasta din urmă a fost refăcută ulterior şi în ea se slujeşte şi astăzi.

Limitele Curţii Vechi, aşa cum se pot interpreta în planurile Ernst şi Purcel de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, formează un hexagon mărginit de uliţa Şelari la vest, uliţa Curţii Vechi (strada Franceză) la sud, uliţa Gabrovenilor la nord, uliţa Bărbierilor[64] la nord-est şi Podul Târgului din Afară (Calea Moşilor) la est. Biserica „Sf. Anton" din viitoarea piaţă de flori (amenajată în intervalul 1852-1865)[65] şi o serie de construcţii amplasate puţin mai sus de ea, care coincid cu poziţia Puşcăriei, sunt reprezentate în cadrul incintei, deşi unele mărturii ale călătorilor străini le localizau în afara ei.

Un plan cartografic rusesc, publicat de către istoricul Ion Ionaşcu şi datat în anul 1770[66], semnalează şi reprezintă grafic curtea domnească de atunci, cu delimitările şi amplasarea Curţii Vechi[67], cu Puşcăria situată în afara zidurilor şi o uliţă la sud, exact pe malul Dâmboviţei.

Prima curte domnească din Bucureşti şi-a păstrat delimitarea din secolele XV-XVI, cu unele variaţii până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, când Constantin Vodă Hangerli (1797-1799) a scos la mezat[68] loturi din trupul ei pentru a finanţa o refacere a Curţii Arse[69], cea din Dealul Spirii, care fusese ruinată într-un incendiu. Cu acea ocazie au fost trasate uliţele dimprejur: *Podul Nou* (astăzi Şepcari), *Podul Nou* (astăzi Covaci), *Podul prin Curtea Veche* (astăzi strada Franceză), căreia mai degrabă i s-a deplasat traiectoria decât a fost trasată nou şi *Uliţa la binale* (astăzi strada Soarelui[70]) care pornea din strada Covaci şi se oprea

[62] Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 34.

[63] *Ibidem.*

[64] Babik este denumirea cu care apare această uliţă în planul maiorului Borrocyzn din anul 1852, iar în secolul XX, în planul de la 1911, aceasta era strada Pânzari. Traseul său a fost tăiat de bulevardul I.C. Brătianu.

[65] Serviciul Arhivele Naţionale Istorice Centrale, fond Regia Exploatărilor Agricole şi Zootehnice, dos. 85/1852-1865: Memorii, rapoarte, corespondenţă în legătură cu amenajarea unei pieţe în centrul oraşului Bucureşti cuprinsă între Sf. Ioan Nou şi Sf. Gheorghe Vechi, biserica Sf. Anton şi Curtea Veche pe locul unde a fost temniţa capitalei şi biserica Sf. Anton distruse la incendiul din 1847.

[66] Ion Ionaşcu, *Planul cartografic al oraşului Bucureşti din anul 1770*, în „Studii. Revista de Istorie", nr. 5, an. XII, 1959, p. 123.

[67] *Ibidem*, p. 121. Părăsirea ei a survenit după consecinţele devastatoare ale războiului austro-ruso-turc încheiat cu Pacea de la Kuciuk-Kainargi din anul 1774.

[68] Ion Ionaşcu, *Un plan inedit al Curţii Vechi,* p. 57.

[69] George D. Florescu, *Alaiul înmormântării lui Alexandru N. Şuţu Voevod la 20 ianuarie 1821*, Tipografia „Bucovina", Bucureşti, 1932, p. 44. Din anul 1812 curtea domnească din Dealul Spirii va fi cunoscută cu denumirea de Curtea Arsă;

[70] Strada Soarelui astăzi se opreşte în spatele zidului care delimitează Muzeul Voievodal Curtea Veche însă după anul 1799,

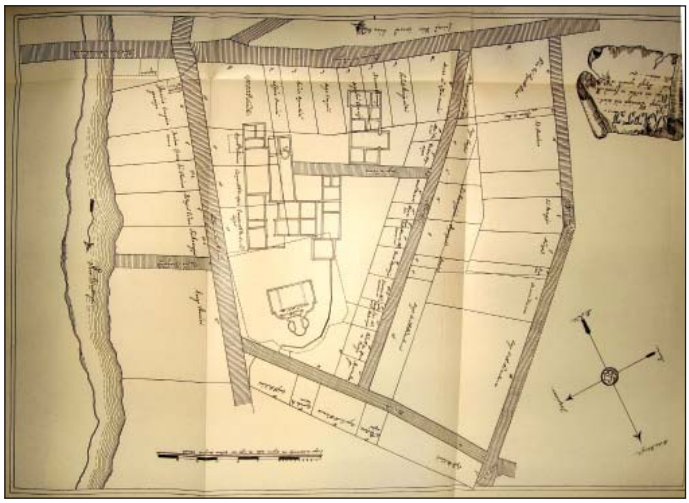


Fig. 12. Planul lotizarii Curţii Vechi – 1799

în dreptul „zidurilor ce legau palatul de paraclisul domnesc”[71]. Loturile de pe uliţa Curţii Vechi scoase la mezat cu acea ocazie au fost cumpărate pe latura bisericii domneşti de către: Vornicul Golescu, Starostea de ovrei şi Starostea de negustori iar pe latura cu apa Dâmboviţei de către: Ianachi Scufa, Ianachi Grămăticu, Ion Odobescu, Tudorii Cincul, Ion Călifaru şi Saigi Nicola[72] (Fig. 12).

Un hrisov de la 1749 al domnitorului Grigore II Ghica (1748-1752), prin care Vodă acorda bisericilor din curtea domnească scutiri şi dreptul de a strânge vinărici din dealurile şi grădinile Bucureştilor şi de la Copăceni, Prundul şi Curmătura, vorbeşte despre două edificii: „biserica din curtea domnească de jos, unde este hramul „Bunei Vestiri a prea sfintei şi de Dumnezeu născătoarei pururea fecioară Maria” şi biserica din curtea domnească de sus ce este hramul „Sfântului slăvitului şi înaintemergătoriului şi botezătoriului Ioan”[73].

***Biserica cu hramul „Buna Vestire” a Curţii Vechi, cod LMI B-II-m-A-18781.01*** (Fig. 13)

Biserica Curţii Vechi este ctitoria domnitorului Mircea Ciobanul şi a fiilor săi Pătraşcu, Radu şi Mircea cu datarea la mijlocul secolului al XVI-lea[74], fiind astăzi cea mai veche biserică din Bucureşti[75]. A fost afectată în mod succesiv de cutremure şi incendii, iar refacerile şi modificările multiple pe care le-a suferit în timpul domniilor din secolele XVII-XIX, au fost de natură a o repara, a o înfrumuseţa sau a o transforma. Domnitorul Ştefan Cantacuzino (1714-1716) a adus modificări intrării, realizându-i un portal în stilul barocului brâncovenesc[76], o valoroasă lucrare cioplită în piatră[77], a adăugat un pridvor cu coloane de piatră, a spart zidul despărţitor dintre naos şi pronaos şi l-a înlocuit cu arcade cu sprijin pe coloane[78]. Cercetările arheologice au scos la iveală vechi fundaţii ale bisericii dintr-o etapă ulterioară celei originare, şi anume: transformările lui Cantacuzino, dar şi adăugirile şi modificările din timpul domniei lui Constantin Mavrocordat, de la jumătatea secolului al XVIII-lea, care au constat în adosarea a două paraclise laturilor pronaosului şi în lărgirea proscomidiei şi a diaconiconului[79].

Alte refaceri datează din timpul domniilor lui Gheorghe Bibescu (1842-1848) şi a lui Barbu Ştirbei (1849-1853), însă înfăţişarea de astăzi este rezultatul lucrărilor de restaurare a Comisiunii Monumentelor Istorice[80] din anii 1928-1935, care au evidenţiat fragmente din pictura de secol XVI, în proscomidie şi din cea de secol XVIII[81], cu intenţia, realizată de altfel, de a reveni la forma originară.

Planimetria bisericii iniţiale caracterizează una din tipologiile muntenești, care s-a cristalizat în secolul al XVI-lea şi s-a manifestat pe tot

---

cândva în prima jumătate a secolului al XIX-lea traseul ei a fost continuat deoarece în planul Borroczyn din anul 1852 ea făcea legătura între uliţele Covaci şi Curtea Veche.

[71] Ion Ionaşcu, *Un plan inedit al Curţii Vechi*, p. 60.

[72] *Ibidem*, p. 63.

[73] George Potra, *op.cit*., doc. nr. 444.

[74] Nicolae Stoicescu, *op.cit.,* p. 195.

[75] *Ibidem*; Grigore Ionescu, *Bucureşti. Ghid istoric şi artistic*, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II”, Bucureşti, 1938, p. 173.

[76] Vasile Drăguţ, *Dicţionar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 72.

[77] Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, Ed. Academiei R.S.R., Bucureşti, 1982, p. 284.

[78] Nicolae Stoicescu, *op.cit*., p. 195.

[79] *Ibidem*.

[80] Grigore Ionescu, *Bucureşti. Ghid istoric şi artistic*, p. 173.

[81] Nicolae Stoicescu, *op.cit*., p. 197.

parcursul său, începând cu cel de-al doilea sfert - plan trilobat, cu boltă semicilindrică deasupra pronaosului şi naos surmontat de turlă. Modelul acesta este comparabil cu paraclisul bolniţei mănăstirii Cozia şi cu bisericile mănăstirilor Căluiul, jud. Olt şi Valea, jud. Argeş[82].

Plastica decorativă a faţadelor este rezultatul unui principiu estetic al epocii, iar biserica Curţii Vechi se subsumează uneia dintre manifestările sale, fiind comparabilă cu biserica mănăstirii Valea: „faţadele împărţite în fâşii alternative de cărămidă aparentă şi tencuită", un şir de ocniţe amplasate sub



Fig. 13. Biserica cu hramul „Buna Vestire" a Curţii Vechi

cornişă, contraforţi decorativi[83], soclu şi cornişă unde se remarcă zidărie de cărămidă profilată „de fabricaţie specială". [84]

Astăzi, biserica „Buna Vestire" a Curţii Vechi este inclusă în lista patrimoniului naţional cu acest hram originar cert, atât în spiritul păstrării adevărului istoric pentru un monument de o asemenea importanţă, cât şi în cel al evitării confuziei cu o altă biserică veche cu hramul „Sf. Anton" care a fost distrusă fără a mai fi refăcută în incendiul din anul 1847. Pe locul altarului acestei biserici, situată în piaţa Sf. Anton, se află o cruce care aminteşte de ea.

***Biserica „Sf. Dumitru" - de Jurământ, cod LMI B-II-m-A-19462*** (Fig. 14)

Prima atestare documentară[85] a bisericii „Sf. Dumitru" datează din vremea domniei lui Matei Basarab, din 18 octombrie 1638[86]. Numele „biserica de Jurământ" derivă din aceea că aici jurau înainte de judecată cei care urmau să depună mărturie[87].

În aceeaşi epocă s-a stabilit în mahalaua[88] bisericii „Sf. Dumitru" Badea Bălăceanu, zis şi „Uşurelu", care şi-a construit aici casele şi a dat bisericii şi mahalalei numele său, ce s-a păstrat în memoria locului până în secolul al XIX-lea drept „biserica" şi „mahalaua Bălăcianului"[89]. Nu se ştie cu certitudine dacă Badea Bălăceanu a ridicat sau doar a refăcut biserica, devenită paraclis al curţii boiereşti. După aceea nu se mai pomeneşte de luarea jurământului în acest loc[90]. Moştenirea lui Badea, transmisă fiului său Constantin Aga Bălăceanu, mort în condiţii tragice în bătălia de la Zărneşti în 1690, după ce fusese acuzat de trădare, a fost confiscată de domnitorul Constantin Brâncoveanu, pe locul caselor demolate construindu-se hanul zis Constantin-Vodă iar biserica, trecută mai întâi pe seama domniei, a devenit apoi metoh al Episcopiei Buzăului[91].

[82] Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, p. 279. Atât şirul de ocniţe cât şi folosirea contraforturilor, elemente de sorginte moldovenească, arhitectul Grigore Ionescu le pune în relaţie cu doamna Chiajna, fiica lui Petru Rareş (domn al Moldovei) şi soţia ctitorului Mircea Ciobanul.

[83] *Ibidem*, p. 283-284.

[84] *Ibidem*, p. 282.

[85] O mănăstire cu hramul Sf. Dumitru apare într-un document din 1589-1590 prin care Mihnea Turcitul întăreşte mai multe stăpâniri dăruite de mama sa Ecaterina, doamna lui Alexandru Mircea şi care ar putea fi considerată ctitoria sa.

[86] G. Ghibănescu, *Surete şi izvoade: documente slavo-române*, vol. 6, Tipografia „Dacia", Iaşi, 1909, p. 198.

[87] Constantin C. Giurescu, *op.cit.*, Bucureşti, 2009, p. 162.

[88] În zonă, situată în imediata apropiere a Curţii Domneşti, se aflau casele boiereşti ale Grecenilor, Câmpinenilor, Buzoienilor, Asanilor şi alţii.

[89] C. Bălăceanu Stolnici, *Cele trei săgeţi. Saga Bălăcenilor*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1990, p. 43.

[90] Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 275-276.

[91] I.C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru din Bucureşti*, extras din „Biserica Ortodoxă Română", Bucureşti, 1932, p. 4. În anul 1700 biserica deja aparţinea Episcopiei Buzăului.

Biserica Bălăceanului fusese, se pare, din lemn şi lipsită de grija ctitorilor a început devreme să se ruineze. Între anii 1741-1746, în timpul episcopului Metodie al Buzăului, biserica a fost refăcută din zid şi „înfrumuseţată cu zugrăveală pe dinăuntru şi pe din afară, împodobită cu icoane, într-alte părţi lucrate foarte cu iscusit meşteşug…”[92] de către Stroe Râmniceanu, vătaf de copii şi nepotul său Tănase Atanasievici, logofăt de vistierie. Aceştia au închinat noul lăcaş atât Episcopiei Buzăului cât şi Râmnicului, împreună cu casele de pe proprietatea bisericii, iar domnitorul Constantin Racoviţă confirma la 5 iulie 1755 faptul că biserica „Sf. Dumitru” devenise metoh al celor două episcopii. Mai târziu, în 1772, biserica a rămas metoh exclusiv al eparhiei Buzăului[93].

Întrucât la sfârşitul secolului al XVIII biserica se degradase deja, iar cutremurul din 1802 şi incendiul din 1804 produseseră noi stricăciuni, episcopul Costandie Filitti a hotărât rezidirea din temelie a lăcaşului. Lucrările au fost începute în anul 1819[94], când au fost ridicate zidurile bisericii celei noi care s-au terminat în 1825, când s-a întocmit catagrafia episcopiei Buzăului, inclusiv cu metohul „Sf. Dumitru”, cu „biserica nouă de zid, învelită în tinichea, cu o turlă de lemn, învelită şi căptuşită peste tot iarăşi cu tinichea şi cu cruci deasupra, pardosită cu pietre, cu tâmpla de lemn de nuc, asemenea şi uşile împărăteşti şi celelalte două, cu amvon de lemn săpat, toate nezugrăvite. Pe din afară tencuită şi spoită cu var”[95].

În urma focului din 23 martie 1847 la biserică au ars acoperişul şi mobilierul interior, dar au fost refăcute în 1852 de episcopul Filotie, care a zugrăvit-o din nou, a înlocuit tâmpla şi a adăugat un pridvor şi o nouă pisanie. Între 1864 şi 1870 pe strada Carol la nr. 1 a funcţionat conservatorul de muzică religioasă, în curtea căreia se afla biserica „Sf. Dumitru”, după cum era menţionat în regulamentul şcolii. Tot aici între anii 1873 şi 1896 se ţineau adunările Sfântului Sinod[96].

În anul 1894 biserica Sf. Dumitru a devenit metoh al bisericii Zlătari şi la scurt timp, în 1897, s-au demolat casele episcopale[97]. Din nou lăcaşul a început să decadă iar după primul război mondial a fost părăsit[98]. Biserica a fost în cele din urmă renovată şi redeschisă în anul 1930 de istoricul Ioan C. Filitti, urmaşul arhiereilor Buzăului.

Biserica „Sf. Dumitru”, aşa cum se prezintă astăzi, este rezultatul rezidirii din anul 1819-1825 şi este un remarcabil monument de cult realizat sub înâurirea noului stil clasic ce a câştigat o poziţie semnificativă în arhitectura românească până la jumătatea secolului al XIX-lea. De fapt este vorba de păstrarea structurii spaţiale tradiţionale şi îmbrăcarea cu forme clasice a faţadelor.

În cazul acestui edificiu religios, episcopul Costandie Filitti a impus adaptarea ordinului clasic pentru decoraţia exterioară sub influenţe din arhitectura religioasă moldovenească, mai aproape de cea rusească, din care făcuse ultimele împrumuturi stilistice[99]. Această biserică bucureşteană a fost modelul arhitectonic al bisericii episcopale din Buzău, modificată după anul 1834.

În studiul său privind biserica „Sf. Dumitru”, istoricul Ioan C. Filitti a reconstituit aproximativ proprietăţile din vecinătatea bisericii, de la sfârşitul secolului al XVII-lea şi în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, pe un teren mărginit de *Podul Sf. Dumitru* (strada Carol), *Podul Hanului Şerban Vodă* (strada Smârdan), *Uliţa Mare* (strada

[92] *Ibidem*, p. 8.

[93] *Ibidem*, p. 10.

[94] Nicolae Stoicescu, *op.cit*., p. 275-276. Episcopul Costandie Filitti a tocmit mai mulţi meşteri: Iosif Weltz pentru zidărie, Anastasie pentru dulgherie şi tâmplărie, Ioan, Mincu şi Costache pentru pictura interioară şi un meşter pentru sculptura ancadramentelor de piatră.

[95] Ioan C. Filitti, *Inventarul Episcopiei Buzăului, metoaşele sale şi biserica Sf. Dumitru din Bucureşti la 1819 şi 1825*, Bucureşti, 1935, p. 35.

[96] Gen. P. V. Năsturel, *op.cit*., p. 38-39. „Această nouă stradă (Poştei) este deschisă pe terenul bisericilor Sf. Dimitrie şi Stavropoleos, în care scop s-a expropriat şi dărâmat vechiul palat al Sf. Sinod şi unde mai înainte vreme descindeau sfinţiţii episcopi ai Buzăului şi Râmnicului”.

[97] Ioan C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru*, p. 22.

[98] *Ibidem*, p. 25-26.

[99] Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, p. 284.

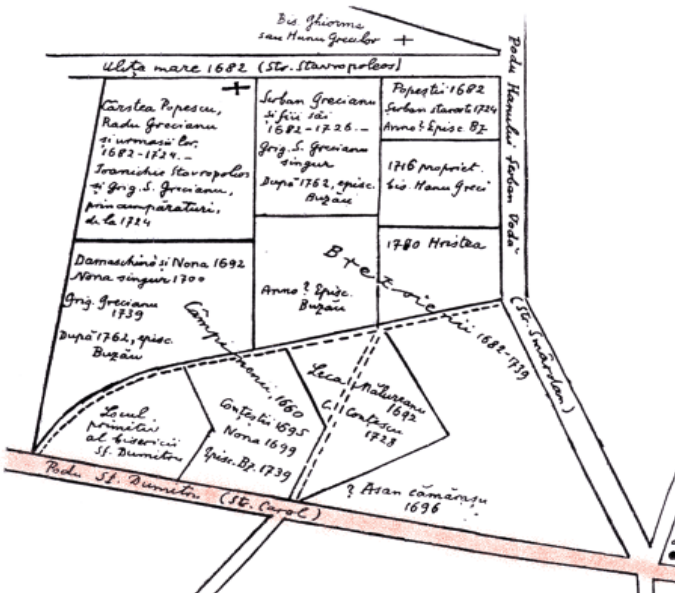



Fig. 14. Lotizare Sf. Dumitru - reconstituirea lui Ioan C. Filitti



Fig. 15. Biserica Sf. Dumitru

Stavropoleos de la 1682) şi ceea ce astăzi este strada Poştei, împărţit în două loturi cu mai multe parcele, din care reproducem proprietarii de pe strada Carol, porţiunea de la biserică până la Poarta de Sus a Curţii Domneşti: „1. locul primit al bisericii „Sf. Dumitru"; 2. Câmpinenii[100] la 1660, Conţeştii la 1695, Nona la 1699 şi episcopia Buzăului la 1739; 3. Leca Mălureanu la 1692 şi C. Conţescu la 1728; 4. Asan Cămărașu (?) la 1696"[101] (Fig. 14). Câmpinenii mai deţineau proprietăţi şi peste drum de Biserica Sf. Dumitru, pe strada Carol şi până în Dâmboviţa[102].

Devenind metoh al Episcopiei Buzăului, lângă biserică se ridicaseră „case unde trăgeau episcopii de Buzău când veneau la Bucureşti"[103], proprietarii din jurul bisericii Sf. Dumitru ajungând să-i vândă episcopiei proprietăţile lor.

**Hanul lui Manuc, cod LMI B-II-m-A-18788** (Fig. 16)

Hanul lui Manuc poartă denumirea unui bogat negustor armean, Manuc Mirzaean, născut la Ruşciuc în anul 1769, care l-a ridicat pe un fost loc al Curţii Vechi, în anul 1808, devenind, în conjuncturi favorabile şi sub înrâurirea personalităţii interesante şi influente a comanditarului, unul dintre cele mai mari şi mai cunoscute din Bucureşti. La începutul secolului al XIX-lea, Manuc-bei, dragoman al Porţii, avea asigurate bune relaţii atât cu rușii cât şi cu turcii, cu comandatul Mustafa Bairactar Paşa din Ruşciuc având şi raporturi de afaceri[104]. Istoriografia l-a reţinut predilect cu imaginea care reiese dintr-o serie de relatări din documente, unele dintre ele fiind corespondenţă diplomatică oficială, de unde se remarcă aportul însemnat pe care acest personaj l-a avut în stabilizarea relaţiilor tensionate româno-ruso-turce, cu mai multe ocazii, dar şi o personalitate conturată în termeni elogioşi[105]. În această clădire s-au purtat tratati-

[100] Trei fraţi, Radu, Vasile şi Preda, fiii lui Vasile Câmpineanu

[101] Ioan C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru din Bucureşti,* p. 4.

[102] Gen. P.V. Năsturel, *op.cit.*, p. 25.

[103] Ioan C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru din Bucureşti,* p. 4.

[104] George Potra, *Hanurile Bucureştene*, Tiparul Românesc, Bucureşti, 1943, p. 29-30.

[105] *Ibidem*, p. 31



Fig. 16. Hanul lui Manuc . Faţada dinspre str. Franceză

vele diplomatice[106] şi s-a încheiat pacea de la Bucureşti din anul 1812[107], dintre ruşi şi turci, cea în urma căreia teritoriul dintre Prut şi Nistru a fost alipit Rusiei ţariste.

Etapele constructive ale hanului sunt cea din anul 1808, căreia îi aparţine clădirea iniţială şi refacerea, cu sensibile modificări, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când a devenit hotelul Dacia. Şi sub această formă modernă, noua incintă s-a aflat învestită de o valoare simbolică cu puternică încărcătură istorică, prin găzduirea a nenumărate întruniri politice printre care şi cele din anii neutralităţii (1914-1916), din timpul Primului Război Mondial, „când au luat cuvântul cerând intrarea în război alături de Tripla Înţelegere, pentru eliberarea Transilvaniei, Nicolae Filipescu, Take Ionescu, Delavrancea şi Octavian Goga”[108].

Ridicat într-o perioadă de maximă vervă constructivă a hanurilor, care s-a manifestat pe parcursul primei jumătăţi a veacului al XIX-lea, hanul lui Manuc are planul patrulater, pivniţe boltite, parter predilect comercial, cu prăvălii dar şi cu odăi[109], însă cu accesul realizat de jur împrejurul unei curţi interioare unde staţionau căruţele şi trăsurile, şi etaj cu odăile de închiriat pentru o perioadă mai lungă[110]. Atât la etaj cât şi la parter existau galerii deschise cu stâlpi ce formau arcade trilobate, iar accesul la etaje se realiza pe scări de lemn care duceau în două foişoare. Atmosfera era agitată, lumea cosmopolită, hanul concentrând un amalgam de porturi şi etnii dar şi o mare varietate de mărfuri[111].

Din exterior, aspectul amintea de o cetate, prin masivitatea structurii şi concentrarea întregii activităţi şi a acceselor, exclusiv în interiorul incintei[112]. În preajma jumătăţii secolului al XIX-lea J.A Vaillant îl descria ca pe un „imens caravanserai”, dar cu o vădită necesitate de renovare[113].

După anul 1870, hanul a fost refăcut şi mărit cu noi şiruri de camere şi prăvălii, sparte în faţade, pentru a li se da orientarea spre stradă, iar cerdacele au fost închise cu geamlâcuri[114]. Toate aceste modificări au fost realizate în contul hotelului Dacia, cum se numea de la această dată: „prin modernizare şi conform gustului artistic al generaţiilor noastre civilizate, hanul lui Manuc bei a devenit Hotelul Dacia de astăzi; zidul de cetate a fost străpuns cu sute şi sute de ferestre şi uşi, slăbindu-i trăinicia; toate prăvăliile au fost scoase din curte la stradă şi zidul exterior a fost acoperit de jos până sus de firme multicolore: *La Curcubeu*, *La Cloşca cu Pui*, *La Balon* etc.. La interior pălimarele cu stâlpii de stejar sculptaţi, cu arcadele ornamentate delicat, s-au dat jos şi în loc s-au pus ferestre de brad pentru a se închide ermetic balcoanele şi a feri plăpândele generaţii ale negustorilor actuali de curente de aer...”[115].

Pe actualul loc al Muzeului Naţional de

[106] Constantin C. Giurescu, *op.cit.*, p. 607.

[107] Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 102.

[108] Constantin C. Giurescu, *op.cit.*, p. 608.

[109] *Ibidem*, p. 607; Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 102.

[110] Constantin C. Giurescu, *op.cit.*, p. 607.

[111] *Ibidem*.

[112] Henri Stahl, *Bucureştii ce se duc*, Fundaţia Culturală Gheorghe Marin Speteanu, Bucureşti, 2006, p. 57.

[113] J. A. Vaillant, *La Roumanie*, vol. III, Ed. Arthus Bertrand, Paris, 1844, p. 100-101.

[114] Nicolae Stoicescu, *op.cit.*, p. 104.

[115] Henri Stahl, *op.cit.*, p. 58.

Istorie, monumentala clădire a Palatului Poştelor, construită în 1894 după un proiect al arhitectului Alexandru Săvulescu, a fost hanul Constantin-Vodă, mărginit de strada şi biserica Stavropoleos la nord, respectiv est şi proprietăţile de pe strada Carol la sud.

Aceste case sunt reprezentate pe planul Borrocyzn din anul 1852 şi au existat până în 1891 când Primăria le-a expropriat cu tot cu terenuri pentru construirea Palatului Poştelor[116]. Proprietarii erau: colonelul Petre Macca la nr. 3 şi 5, serdarul Vasile Gugiu la nr. 7 şi Elisa Fănuţă la nr. 9. Istoricul proprietăţii acestor loturi a fost făcut de generalul P. V. Năsturel, printr-o reconsitutire pe bază de documente de arhivă.

Colonelul Macca primeşte în anul 1880 ca dotă de la Maria Bălăceanca, născută Drugăneasca, la căsătoria cu fiica acesteia Elena Caribolu, născută Bălăceanu „casa din strada Carol nr. 3 cu toate dependinţele, locul şi împrejmuirea ce o am cumpărat de la licitaţie publică…”[117]. Este vorba de o răscumpărare de embatic făcută de Maria Bălăceanca la 1870 pentru „casa şi locul care are 7 stânjeni faţa, 8 fundul, iar lungimea 23. Şi se învecineşte spre răsărit şi nord cu prăvăliile mănăstirii Văcăreşti, spre apus cu piaţa Constandin-Vodă şi spre Sud cu uliţa ce merge în curtea fostului han Constandin-Vodă”[118].

La nr. 5 pe strada Carol existaseră 3 prăvălii ale statului dar care depindeau de Mănăstirea Văcăreşti, între proprietăţile Caribolu şi Gugiu. Vasile Gugiu cumpărase în anul 1875 acest imobil pentru a-l vinde 4 ani mai târziu unui Petre Georgescu.

Proprietatea de pe strada Carol nr. 7 fusese cumpărată de serdarul Vasile Gugiu în anul 1856 de la vorniceasa Anica Ştirbei şi anume „casele ei ce are pe locul moştenesc din uliţa Franţuzească, mahalaua Sf. Dumitru, vopseaua de Roşu cu 4 prăvălii dedesubt, grajd, şopron şi tot cuprinsul lor”[119]. Aceasta le moştenise de la Ioniţă Ştirbei care le cumpărase în anul 1782 de la Safta Brezoianca Şătrăreasa[120]. După moartea serdarului Vasile Gugiu la 1885, fiica sa Alexandrina M. Balş[121] îl moşteneşte, însă casele de la nr. 7 rămân ale soţiei lui, serdăreasa Cleopatra.

Proprietatea de la nr. 9 a fost vândută de Zoe Grecov în anul 1857, născută Drugănescu şi fiică a căminarului G. G. Drugănescu, serdarului Mihalache Anghelovici. Această proprietate a fost constituită dotă fiicei sale, Elisa, la căsătoria ei cu locotenentul Athanasie Fănuţă, în anul 1873. Aici trebuie să fi fost proprietatea cluceresei Drugănescu de unde s-a declanşat marele incendiu din anul 1847.

În lista anexă a procesului-verbal de schimbare a numerelor de pe strada Carol, din anul 1890, la nr. 3 proprietar era, în continuare, colonelul P. Macca, la nr. 5 un anume Petre Georgescu, care cumpărase în 1879 locul de la Vasile Gugiu, la nr. 7 Elena Gugiu iar la nr. 9 fostul maior, la acea dată, Athanasie Fănuţă.

Arhitectura de la sfârşitul secolului al XIX-lea care a creat tipologia străzii comerciale în Bucureşti, şi-a datorat conformaţia nevoii de adaptare la ritmul alert al vieţii negustoreşti şi la cerinţele sale.

Parcelele sunt de regulă înguste şi lungi şi pot ocupa întregul spaţiu dintre două străzi apropiate, rezultând casele cu „două faţade”; pe anumite porţiuni ale frontului sudic al străzii Carol exista comunicaţie cu frontul nordic al străzii Filitis şi cu Splaiul Dâmboviţei. Parcelele cu construcţii vechi de pe strada Carol au fost prelungite, prin tranzacţii noi, de către proprietarii de la sfârşitul secolului al XIX-lea, iar acte de vânzare din fondurile Arhivelor Naţionale dovedesc extinderea proprietăţilor prin cumpărarea de parcele în spatele celor deţinute,

[116] Gen. P. V. Năsturel, *op. cit.*, p. 43.

[117] *Ibidem*.

[118] *Ibidem*, p. 42.

[119] *Ibidem*, p. 44.

[120] *Ibidem*, p. 43.

[121] Mihai Dimitrie Sturdza, *Familiile boiereşti din Moldova şi Ţara Românească: enciclopedie istorică, genealogică şi bibliografică,* Ed. Simetria, Bucureşti, 2004, p. 256, Mihail Balş, deputat, fiul postelnicului Panait Balş.



Fig. 17. Casa de pe strada Franceză nr. 11




Fig. 18. Planul faţadei

de multe ori de la Primăria comunei. De asemenea, evaluări de la începutul secolului XX ale imobilelor din această zonă subliniază plusul de valoare pe care îl impune existenţa a două faţade, dincolo de mărimea suprafaţei construite.

Tipul de plan al străzii din ţesutul tradiţional comercial al capitalei expune o suită de particularităţi care reflectă întocmai adaptarea la un specific dobândit de-a lungul unui interval larg de timp, acela al unui nucleu negustoresc de primă importanţă[122], aglomerat şi cu o ofertă ce se dorea a fi variată şi complexă. Se manifestă primatul firesc al funcţiunii în faţa stilului şi al gustului estetic în case dedicate negustoriei la parter, cu dominanţa galantarului, şi locuinţei sau biroului la etaj. În cele mai multe cazuri proprietăţile au curte interioară şi comunicaţie prin galerii la etaje. Casele mai mari pot avea mai mult de una sau două prăvălii la parter, cum sunt, de exemplu, cele ale negustorilor şi industriaşilor D. Marinescu Bragadiru şi Ştefan Petrovici Armis, care au câte patru. Important de menţionat este că multe din aceste case au o structură planimetrică concepută special pentru a le susţine o a doua funcţiune, aceea de case de raport, cu mai multe apartamente de închiriat, la etaj.

Stilul predominant este cel eclectic de inspiraţie franceză, ponderat de modestia volumelor. În plastica faţadelor, cu stucatură în forme şi modele variate, se reflectă aderarea la această combinaţie de principii estetice.

***Franceză nr. 11 – strada Carol I nr. 21, proprietar Alexandru I. Protopopescu – rentier[123]; arhitect A. Krause; datarea faţadei – 1886; cod LMI B-II-m-B-18769*** (Fig. 17-18).

În anul 1886, Alexandru I. Protopopescu înainta o cerere de eliberare a unei autorizaţii de construire pentru repararea şi refacerea faţadei, însoţită şi de un plan al acesteia. Acest document dovedeşte faptul că vechimea casei coboară mai jos de anul 1886, însă faţada sa, aşa cum se mai poate vedea şi astăzi, deşi se află într-o stare proastă de conservare, mai păstrează o mare parte din elementele de plastică decorativă ale etajului.

Intervenţia asupra faţadei nu a însemnat o simplă reparaţie a celei existente, ci o remodelare a ei, în ton cu noile curente din arhitectura celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIX-lea, simbol al conformării la noile norme de prezentare arhitecturală din epocă.

Parcela de la această proprietate nu este

[122] Cezara Mucenic, *Bucureşti, un veac de arhitectură civilă – secolul al XIX-lea*, Ed. Silex, Bucureşti, 1997, p. 36.

[123] În *Anuarul Bucurescilor* din anul 1896 un Al. I. Protopopescu, rentier, avea domiciliul pe Calea Văcăreşti nr. 79.



Fig. 19. Casa de pe strada Franceză nr. 12

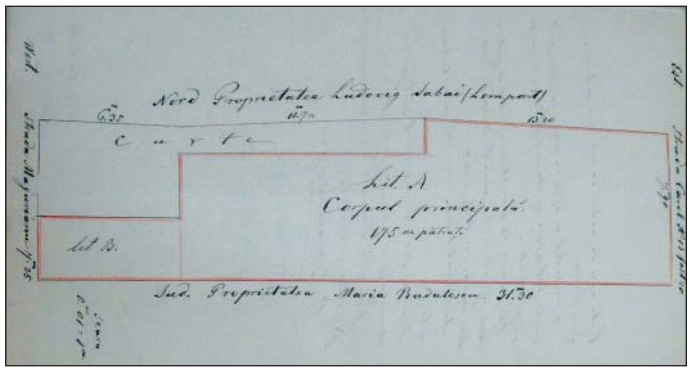



Fig. 20. Plan cu vecinătățile

atât de îngustă şi restrictivă precum tipul specific, des întâlnit în centrul comercial al oraşului, iar volumele construcţiei (cu parter şi un singur etaj) sunt mai ample. La parter erau 4 prăvălii, separate în mod egal de portalul intrării în curtea interioară. Etajul, foarte bine vitrat, este generos decorat cu frontoane la ferestre, unde cele triunghiulare alternează cu cele semicirculare şi cu cartuşe cu ghirlande dedesubtul ferestrelor. Intenţia de producere a efectului de monumentalitate la această clădire este trădată şi de modalitatea de realizare a traveii centrale cu portalul parterului, balconul decorat al etajului şi aticul de deasupra cornişei.

***Franceză nr. 12 – strada Carol I nr. 16 (nr. 20 înainte de renumerotarea din anul 1890), proprietar Ilie Creţeanu, cod LMI B-II-m-B-18770*** (Fig. 19-20).

Parcela pe care se află astăzi casa de pe strada Franceză nr. 12 aparţinea în anul 1805 Mitropoliei, care o dăduse în embatic familiei Scharmeli[124]. Răscumpărarea a fost realizată abia în 1866 şi din acelaşi an există un document de donaţie, din partea Mariei Scharmely către fiica sa Otilia şi ginerele său Ilie Creţeanu.

Terenul cu casa a rămas, în totalitate, în proprietatea familiei Creţeanu, ţinându-se cont de faptul că Otilia a venit singură la moştenire; ceilalţi 2 copii ai Mariei Scharmely, fii, erau morţi fără descendenţi[125]. Din actul de donaţie reiese că la vremea respectivă vecinătăţile erau „pe de o parte dl. doctor dentist Lempart, pe alta Nicolae Rădulescu Şepcaru".

Casa veche de pe această parcelă, existentă la începutul secolului al XIX-lea şi care era „de gard"[126] fusese reconstruită în anul 1825 de către chiriaşi, familia Scharmely, ca embaticar, cu permisiunea Mitropoliei. Aceasta era casă de zid şi era compusă din „trei încăperi mici şi o cuhnie la mijlocul acelor încăperi"[127]. Din planul maiorului Borroczyn, comandat special pentru a evidenţia zonele afectate de incendiul cel mare din ziua de Paşti a anului 1847, reiese că focul nu a afectat frontul sudic al străzii, lucru infirmat de un document privind această proprietate, un raport intraministerial relativ la un diferend dintre Maria Scharmely şi Mitropolie şi care se referea

[124] SMBAN, fond CFUB, dos. 5100/1890-1944.

[125] *Ibidem.*

[126] Din paiantă.

[127] SMBAN, fond CFUB, dos. 5100/1890-1944.

la relaţiile de embatic. Din document se poate deduce cu siguranţă că ceva din această latură a străzii trebuie să fi ars şi ea în incendiu: „În anul trecutu 1865 Dna. Marica Scharmely printr-o petiţie ce a dat-o Ministerului reclamă că să i se recunoască dreptul de posesie embaticară pe nişte case foste ale Mitropoliei, compuse din trei camere cu o cuhnie la mijloc ce sunt aici în Capitală pe strada Franceză, pe care pretinde că le posedă de la o epocă de 50 de ani trecuţi, prezentând pentru acest drept o dovadă subscrisă de trei scrisuri, proprietate de considerație, legalizată de comisia colorii de roşu, cuprinzătoare că familia Şermeli într-adevăr posedă acele case de la citata epocă şi că atât titlurile relative cât şi biletele cele vechi de plata embaticului i s-au ars împreună cu alte obiecte ale casei de incendiul întâmplat aici în capitală la 1847” (document datat 16 aprilie 1866)[128].

O nouă etapă constructivă datează din anul 1867 şi se identifică dintr-un certificat privind exceptarea de la impozitul funciar pe termen de 3 ani pentru case „clădite din nou”, conform legii, cu începere din momentul finalizării construcţiei; în cazul acesta data era 15 martie 1867.

În anul 1905 Ilie Creţeanu le-a vândut




Fig. 21. Casa de pe strada Franceză nr. 13

Fig. 22. Planul parterului

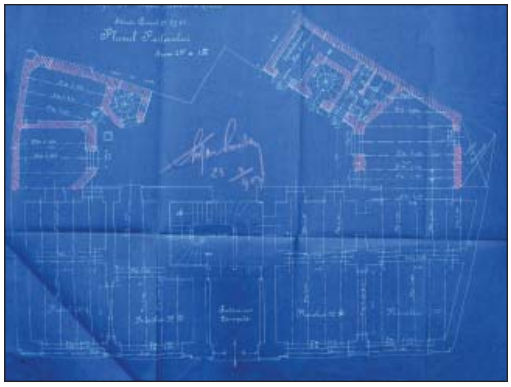


Fig. 23 Planul etajului I



Fig. 24. Planul etajului II

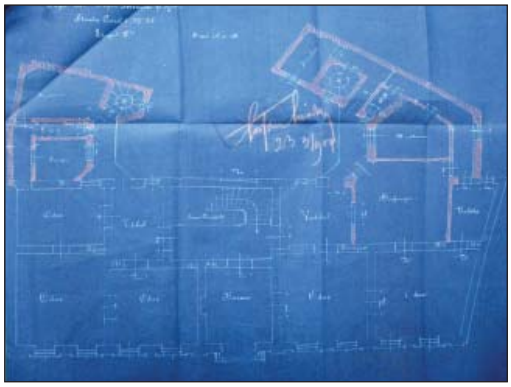




Fig. 25. Faţada

[128] *Ibidem*.

această proprietate lui Ludovic Ressel şi Anton Raab, comercianţi de pe strada Carol nr. 14, proprietatea devenind Carol 14-16 şi în al doilea sfert ale secolului XX era în posesia Băncii Creditul Bucureştean[129]. Cele două corpuri de clădiri, în realitate două case distincte, reunite din punct de vedere juridic sub un singur proprietar, se compuneau din mai multe camere şi prăvălii la parter, sediul băncii fiind în fosta casă Ressel[130].

***Franceză nr. 13 – strada Carol I nr. 23, proprietar Ştefan Petrovici Armis – industriaş; datarea extinderii – 1904; cod LMI B-II-m-B-18771*** (Fig. 21-25).

În anul 1904 i se eliberează industriaşului Ştefan Petrovici Armis o autorizaţie de construire şi reparare radicală pentru proprietatea sa de pe strada Carol nr. 23[131]. Aceasta era pentru „a construi din nou […] atenanţele din curtea imobilului, lucrând în zidările masivă de cărămidă cu mortar de var, cu calcan la vecin şi acoperişurile cu metal. Se va conforma strict regulamentului şi planurilor presentate şi aprobate de noi. Hasnaua latrinei va fi de zid, bine cimentată şi ventilată şi se va construi la 1 m depărtare de vecini" şi a repara la aceeaşi proprietate „clădirea despre stradă la care are voie a face orice fel de lucrări fără a-i spori suprafaţa sau a-i adăuga etagiu. Alte lucrări nu face. […] Clădirea nouă se va executa cu faţadă în curte, cea reparată va rămâne în poziţia actuală". Suprafaţa era de 107,00 mp şi existau 3 caturi adică 2 etaje.

Ca şi la proprietatea lui A. I. Protopopescu şi aici parcela permite o desfăşurare pe lăţime a construcţiei. Aceasta este o clădire cu parter şi două etaje, cu o plastică decorativă mai puţin bombastică şi foarte bine vitrată cu multe ferestre. La parter sunt 4 prăvălii separate în mod egal de uşa de la intrare. Axul central este marcat pe verticală de intrarea de la parter şi de două accese în balcoane la etajele I şi II. La cele două caturi superioare comunicaţia dintre corpul vechi şi cel nou urma să se facă prin galerii.

În planurile[132] prezentate şi aprobate de serviciul de alinieri al Primăriei, extinderile dinspre curte, în totalitate alipite clădirii principale, sunt concepute a avea funcţiunea de corp de serviciu, pentru servitori, dar într-o departajare clară. Acest detaliu precizat în plan şi chiar simplul fapt al extinderii sunt indicatori ai noului statut al evoluţiei sociale ale proprietarului.

***Franceză nr. 14 – strada Carol I nr. 22 (nr. 18 după renumerotarea din anul 1890), proprietară Maria Rădulescu, datarea clădirii – 1884; cod LMI B-II-m-B-18772.***

Datele istorice privind casa de pe strada Franceză nr. 14 coboară până la jumătatea secolului al XIX-lea, aceasta fiind proprietatea lui Nicolae Rădulescu Işlicarul, căsătorit cu Maria Popescu. La moartea lui, în anul 1880, neavând moştenitori direcţi, toată averea, inclusiv această casă, i-a revenit soţiei lui, conform testamentului care fusese întocmit în 1866. În anul 1884, Maria Rădulescu a refăcut casa din suburbia Sf. Dumitru, culoarea de roşu şi a făcut apoi o cerere de împrumut la Creditul Funciar Urban cu ipotecă asupra acestei case, pentru a se degreva de o datorie apăsătoare la un creditor particular, Maria Balonaş: „Vă rog dar să binevoiţi a-mi acorda suma de 86000 necesară a scăpa de vechiul debitor, care mă va lăsa săracă cu dobânda ce-i plătesc. Casele mele sunt din cele dintâi din capitală la soliditate şi arhitectură."[133]

Descrierea casei în anul 1884 şi faptul că la acea dată era nouă, sunt conţinute în raportul de evaluare al Creditului Funciar Urban. Construcţia, din zidărie solidă şi cu acoperiş de tablă conform normelor, avea faţade pe strada Carol unde exista subsol, parter şi două etaje şi pe strada Măgureanului (astăzi I. C. Filitti) cu subsol, parter şi trei etaje. Diferenţa de caturi rezultă din

[129] La înfiinţarea sa din anul 1911 se numea Banca Târgul Moşilor.

[130] SMBAN, fond CFUB, dos. 5100/1890-1944.

[131] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 99/1904. În anul 1889 Primăria îi mai eliberase lui Petrovici-Armis o autorizaţie de reparaţii simple ale casei sale.

[132] Nu se semnează arhitectul autor al planurilor.

[133] SMBAN, fond CFUB, dos. 3128/1884-1946.

topografia zonei, cu terenul mai înclinat pe cea de-a doua stradă. Casa avea, de asemenea „opt ochiuri de pivniţe boltite, două magazine mari de comerţ în strada Carol, o intrare şi cinci diverse camere în parter, opt camere, vestibul, galeria, scara principală şi secundară în catul I şi tot atâtea în catul al II-lea". Comisia de evaluare mai nota că era o construcţie nouă, chiar neterminată complet în momentul vizitei lor, rămânând a se monta sobele de porţelan la catul al II-lea, parchetul în principalele camere şi „dalajele în vestibule". Casa urma să aducă venit din chirii, un detaliu întotdeauna relevant pentru interesele Creditului Funciar, cele două prăvălii de la parter fiind deja lăsate unor negustori.

În anul 1893, Maria Rădulescu i-a vândut proprietatea de pe strada Carol I nr. 18 (fostă nr. 22 după renumerotarea din anul 1890) lui I. Moisescu, care în anul 1911 l-a constituit dotă fiicei sale Esthera, la căsătoria ei cu Emanuel Guttman.

Pe această casă este astăzi montată un medalion cu efigie care informează că aici s-a născut scriitoarea Iulia Haşdeu în anul 1859.

***Franceză nr. 34 – strada Carol I nr. 46, proprietar Teodor Petrescu – comerciant, strada Carol nr. 46 (nr. 48 înainte de renumerotarea din anul 1890), datare modificări – 1891; cod LMI B-II-m-B-18782*** (Fig. 26-31).

În anul 1891 Teodor Petrescu a depus o cerere de eliberare a unei autorizaţii de construire pentru „a repara şi a reconstrui din nou părţi la casa din strada Carol nr. 46…"[134]. Proprietarul voia să construiască o galerie cu geamlâc de lemn de-a lungul porţiunii de casă cu acces direct în curtea interioară şi care avea deschidere şi spre Splaiul Dâmboviţei. Pretenţiile i-au fost acceptate cu observaţii şi condiţii: „se aprobă cu expresa condiţie ca galeria să se facă de zidărie şi geamlâc pe traverse de fontă"[135]. Intrarea se realiza printr-un gang lateral din strada Carol a cărui mică lărgime, mai puţin de 1,40 ml, a determinat în prealabil şi rezoluţii negative privind această intervenţie: „se refuză geamlâc de lemn nefiind permisă intrarea la casă (gangul n-are 1.40 m lărgime)" (arh. G. Mandrea).

În anul 1891 Teodor Petrescu a contractat un împrumut la Creditul Funciar Urban cu scopul declarat de a mai construi un corp de clădire cu faţa spre splaiul Dâmboviţei, în spatele celei noi de pe strada Carol[136]. Casa era de raport şi fusese lăsată mai multor chiriaşi, printre care se regăseşte negustorul Sigmund Prager[137], care, mai târziu, făcea obiectul unor menţiuni speciale în cadrul actului de vânzare a imobilului: „vânzătorii îşi rezervă dreptul de a încasa de la actualii chiriaşi ai imobilului chiriile pe trimestrul octombrie 1910 şi ianuarie 1911, afară de chiriaşul Sigmund Prager, faţă de care îşi rezervă dreptul de a încasa chiria pe semestrul 26 octombrie - 23 aprilie 1911"[138].

Desenul elevaţiei relevă o casă cu proporţii echilibrate, cu o distribuţie simetrică a acceselor de la parter, unde se află o prăvălie cu vitrină, şi un mic balcon din fier forjat la etajul I. Plastica faţadei are un decor în stil eclectic cu o încărcătură moderată.

***Franceză nr. 40 – strada Carol I nr. 52, proprietar Iorgu Constantinescu – cofetar (nr. 50 după renumerotarea din anul 1890); datarea corpului dinspre Splaiul Dâmboviţei – 1886; cod LMI B-II-m-B-18784*** (Fig. 32-35).

Iorgu Constantinescu era un cunoscut cofetar în epocă şi la sfârşitul secolului al XIX-lea îşi avea domiciliul şi negustoria pe strada Carol nr. 52, pe o parcelă cu comunicaţie pe strada Carol şi spre Splaiul Dâmboviţei. În anul 1886 acesta cerea

[134] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 24/1891.

[135] *Ibidem*.

[136] SMBAN, fond CFUB, dos. 5774/1891-1937.

[137] În Anuarul Bucurescilor Sigmund Parger apare cu blănării pe strada Carol I la nr. 68 între anii 1892-1894 (proprietatea avocatului Em. Pache-Protopopescu, astăzi strada Franceză, nr. 58) şi la nr. 29 în Anuarele Bucureştilor din anii 1896 şi 1897 (la 1890 proprietatea lui Atanasie Avramide, astăzi strada Franceză nr. 17), probabil închiriate.

[138] SMBAN, fond CFUB, dos. 5774/1891-1937.



Fig. 26. Casa de pe strada Franceză nr. 34

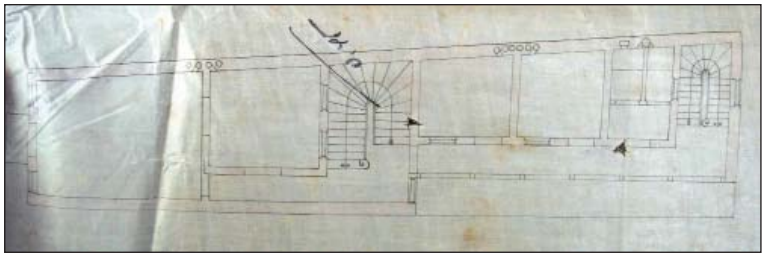


Fig. 28. Planul parterului

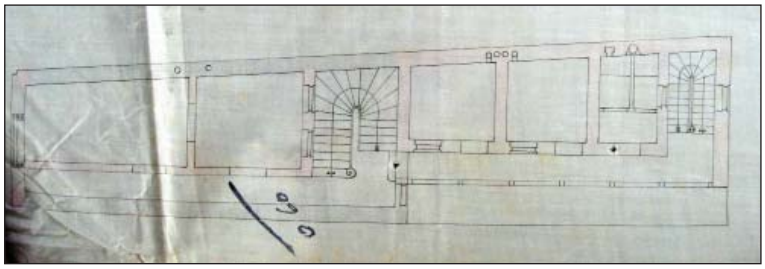


Fig. 29. Planul etajului I

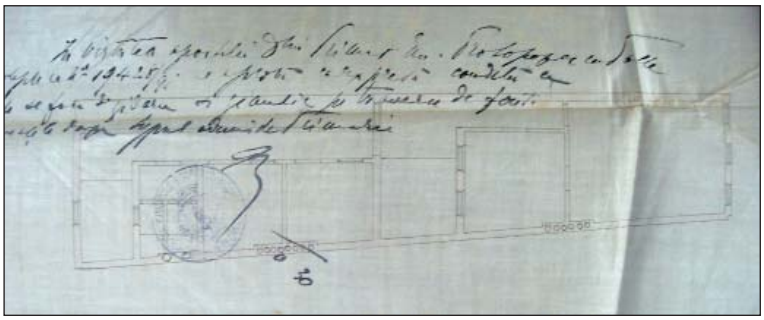


Fig. 30. Planul etajului II

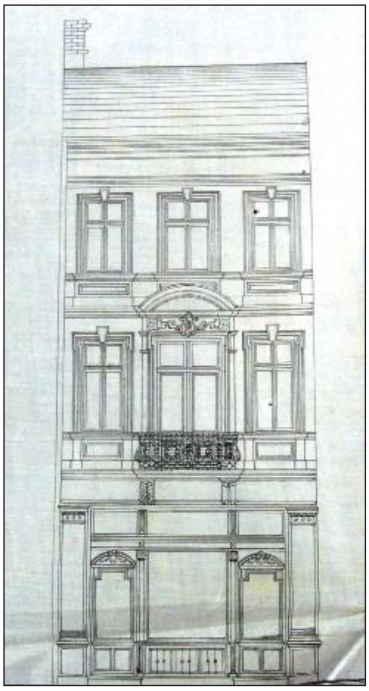


Fig. 27. Fațada

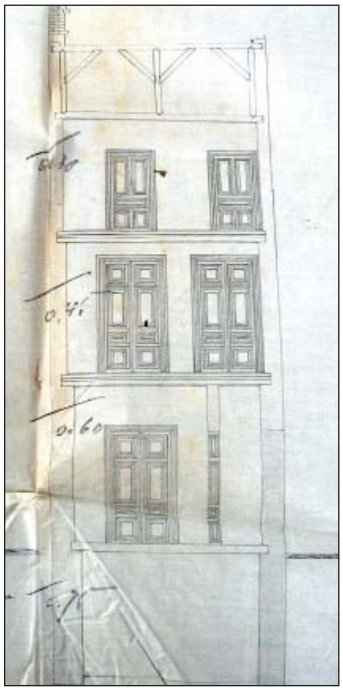


Fig. 31. Secțiune transversală



Fig. 32. Casa de pe strada Franceză 40 - Faţada dinspre strada Carol I

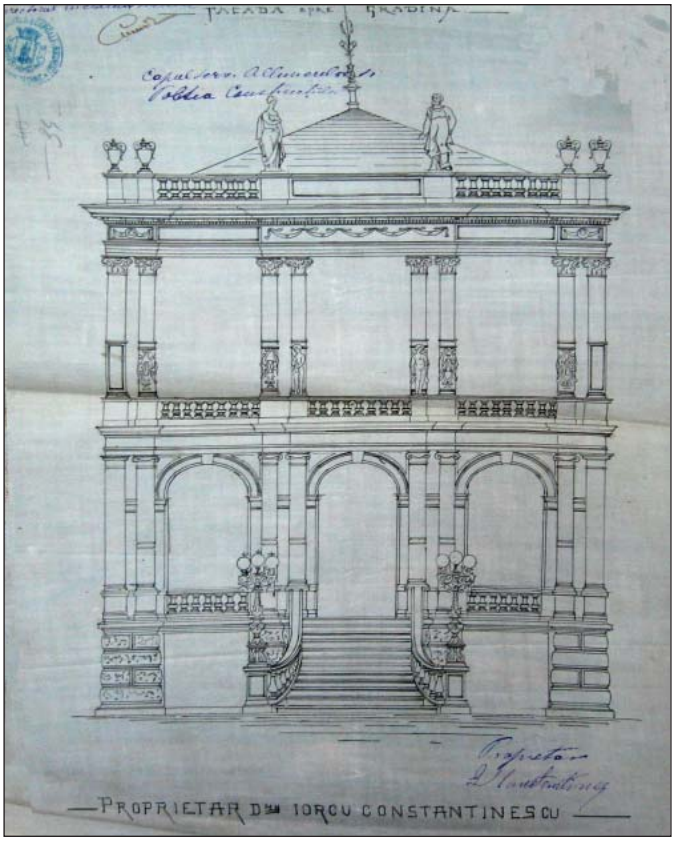



Fig. 33. Planul faţadei dinspre Splaiul Dâmboviţei

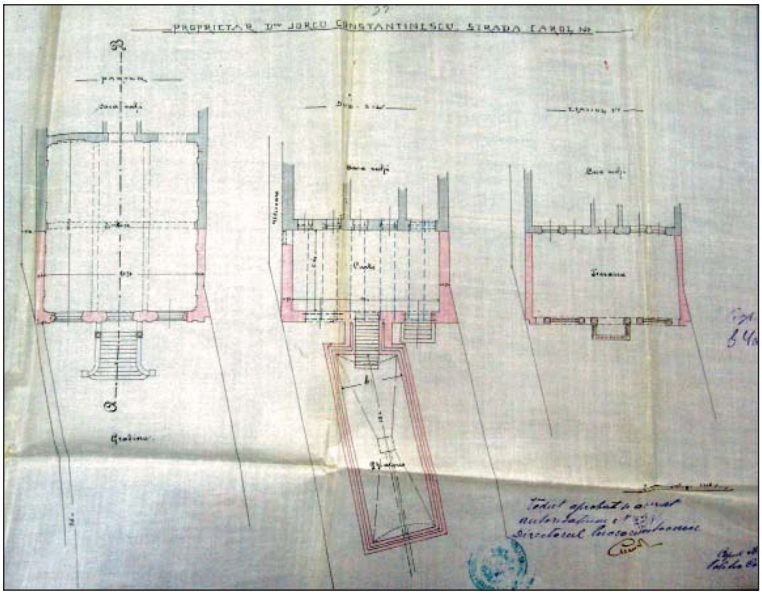



Fig. 34. Casa de pe strada Franceză nr. 40, corpul cu faţada spre Splaiul Dâmboviţei – Plan parter-subsol-etaj

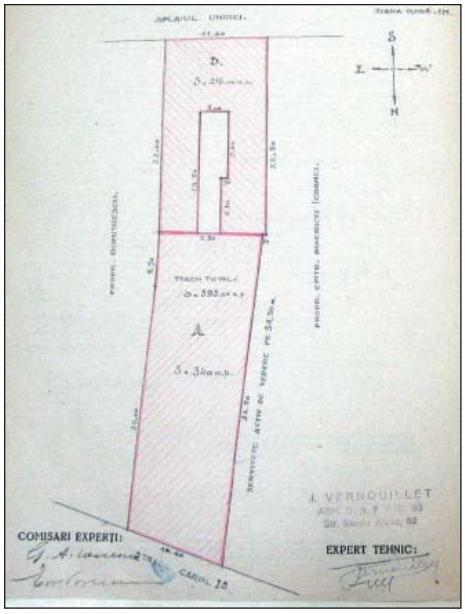



Fig. 35. Plan cu vecinătăţile

Primăriei aprobare pentru construirea unei terase şi a unui pavilion de fier „pe vechiul teren în faţa salonului ce am în dosul Magazinului, ce dă pe cheiul Dâmboviţei”[139], pe o porţiune de parcelă ce fusese cumpărată de la Primărie şi alipită „vechilor case”. Cererea a fost aprobată, fiindu-i eliberată autorizaţia de construire pentru „case de zid două etaje cu subsol, potrivit anexatelor planuri […]. Clădirea nouă se va executa cu faţadă spre Splaiul Dâmboviţei retrasă circa 20 de m din linia soclului grilajurilor”[140].

Pe planuri se identifică terasa, lipită de casa veche, cu grădină în faţa ei şi gheţărie în pivniţe, în cele amplasate în subsolul terenului cu grădină. Desenul elevaţiei dezvăluie o construcţie pe care comanditarul o dorise spectaculoasă, cu coloane cu capiteluri bogate, pilaştri, arcade largi de tipul celor în plin cintru, statui şi urne din piatră.

Istoricul proprietăţii acestui loc coboară până la anul 1775 în documente, când egumenul Macarie al mănăstirii Plumbuita vindea locul cu prăvălie, care se învecina cu un alt loc cu prăvălie, aflat tot în proprietatea mănăstirii, din mahalaua Bălăceanului, unui anume Ioan Işlicarul, care-l avusese până atunci în embatic. Acelaşi „Ioniţă Cojocarul” cumpăra de la Gheorghe Işlicarul, printr-un zapis de la 10 septembrie 1776, „o casă în mahalaua Bălăceanului pe locul Sfintei Mănăstiri Plumbuita”. În anul 1841, fiul şi moştenitorul lui Ioniţă Cojocarul, Gheorghe Ioanid Medelnicerul a răscumpărat embaticul pentru locul cu cele două prăvălii de la mănăstirea Plumbuita pentru a le vinde 3 ani mai târziu unui anume D. Andrei Nicolau. De la acesta din urmă a intrat, prin vânzare, în proprietatea cofetarului Iorgu Constantinescu, în anul 1872[141] care şi-a mărit în mod succesiv stăpânirea, achiziţionând în 1877 imobilul alăturat de pe strada Carol nr. 54, scos la licitaţie de către Creditul Funciar şi în anul 1886 de la Primăria Comunei Bucureşti un teren cu o suprafaţă de 339,87 mp, în spatele proprietăţii „ce are cumpărătorul în strada Carol nr. 52 şi 54”[142]. Moartea subită a cofetarului Iorgu Constantinescu, în anul 1896, a lăsat familia acestuia cu mai multe datorii, atât la particulari cât şi la Creditul Funciar, făcând necesară contractarea unui alt credit pentru achitarea unei părţi a datoriilor şi continuarea comerţului, singurul mijloc de asigurare a unui viitor decent minorilor. Pe planul cadastral detaliat din anul 1911, pe strada Carol la numărul devenit 50, în urma schimbării nomenclaturii din anul 1890, proprietar era S.W. Perlman care achiziţionase în anul 1908 acest imobil prin licitaţia publică organizată de Creditului Funciar Bucureşti[143].

## Case neincluse în lista monumentelor istorice

Unele dintre casele de pe fosta stradă Carol I astăzi nu mai există, fiind demolate pentru construirea altor clădiri, cum este Hanul Verde pe locul căruia s-a ridicat un bloc interbelic, sau pentru realizarea planurilor de sistematizare ale oraşului. Cu toate acestea, ele au fost o prezenţă integrantă pentru stilul şi specificul străzii şi continuă să fie, prin documentele de arhivă, părţi componente din istoricul străzii.

Centru istoric al Bucureştiului, care înglobează şi strada Franceză este clasat ca sit de arhitectură şi este astfel protejat împreună cu toate componentele din interiorul său prin Legea 422 din 2001 privind monumentele istorice. Pe strada Franceză o mare parte dintre case sunt nominalizate individual în lista monumentelor istorice, rămânând însă şi un mic procent protejat doar prin faptul că sunt integrate în sit. Dintre cele documentate în acest studiu pot fi clasate individual casele care mai păstrează planimetria şi stilul sfârşitului de secol XIX şi care se încadrează tipologiilor arhitecturale şi urbanistice ale străzii. Astfel sunt fostele case ale comercianţilor E.I. Ressel şi Vasile Hr.

[139] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 28/1886.

[140] *Ibidem*.

[141] SMBAN, fond CFUB, dos. 5538/1891-1945.

[142] *Ibidem*.

[143] SMBAN, fond CFUB, dos. 5538/1891-1945.



Fig. 36. Casa de pe strada Franceză nr. 5

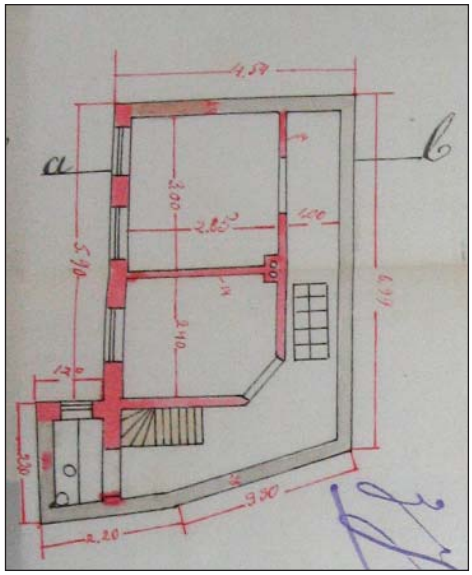


Fig. 37. Secţiune transversală

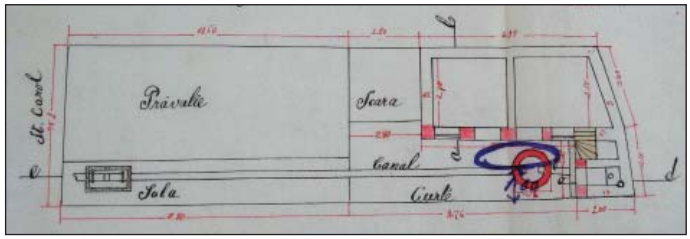



Fig. 38. Secţiune longitudinală

Târpu, a doctorului George Darvari şi a avocatului Emilian Pache Protopopescu.

***Franceză nr. 5 – strada Carol I nr. 15, proprietar M. Hirschorn – ceasornicar, proprietar şi al caselor din strada Carol nr. 19 (unde locuia); constructor Zappa (?); datarea refacerii – 1897*** (Fig. 36-38).

În anul 1897 ceasornicarul M. Hirschorn făcea o cerere către Primărie pentru aprobarea unor reparaţii radicale la casa lui de pe strada Carol nr. 15. S-au constatat, cu acea ocazie, insalubritatea clădirii, a dependinţelor, a locurilor neregulamentare şi retragerea faţadelor de la alinierea străzii. Eliberarea autorizaţiei este întârziată şi condiţionată de obţinerea unui angajament autentificat la notariat din partea proprietarului, înzestrat cu formulă executorie, că va îndeplini aducerea faţadei casei la alinierea decretată prin planul străzii, de îndată ce unul dintre vecinii săi, din dreapta sau din stânga, o va face. Această condiţie se impunea în situaţiile în care se cerea permisiunea pentru lucrări de reparaţii în ocolul I[144]. În cazul acesta erau în discuţie refacerea dependinţelor din spatele casei şi reparaţii de întreţinere a clădirii principale[145]. Din corespondenţa internă a Primăriei aflăm că anexele din curte nu erau complet separate de casa principală, ci comunicau printr-o galerie „de scânduri, căptuşită cu tablă de metal". Felul în care aceste dependinţe erau puse în relaţie cu casa de la stradă putea să difere. Se putea considera că dependinţele „sunt lipite de clădirea principală

[144] Constantin Zătreanu, *Noul codice comunal*, vol. II, p. 1634. „Înainte de a se proiecta orice lucrare pentru ocolurile I-iu, II-lea, bulevard şi cheiurile Dâmboviţii proprietarul este dator a cere la primărie alinierea proprietăţii sale şi nivelimentul stradei" – art. 16 din *Regulamentul pentru construcţiuni şi alinieri* aprobat la 16 februarie 1881.

[145] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 361/1897



Fig. 39. Casa de pe strada Franceză nr. 4

comunicând numai printr-o galerie şi nefiind sub aceeaşi învelitoare" sau că „dependinţele şi corpul principal formează un singur corp de clădire" (rezoluţia inginerului primăriei P. Arion).

O asemenea organizare planimetrică aparţine tipologiei străzii comerciale a centrului istoric, caracterizată de o densitate ridicată a fondului construit şi în multe situaţii, de parcele înguste, ce obligau la o dezvoltare arhitecturală pe înălţime şi lungime. Se rezolva în acest fel nevoia de curte, care nu putea să ocupe un spaţiu paralel cu casa, evoluând astfel într-o curte interioară. Spaţiul de tranzit dintre construcţia de la stradă şi dependinţe, sau o a doua casă în cazurile în care parcela avea deschidere şi spre strada paralelă, s-a constituit în galerii de comunicaţie, închise cu geamlâc sau deschise.

***Franceză nr. 4 – strada Carol I nr. 6, proprietar Vasile Târpu – cârciumar; arhitect Wilhem Bast; datarea refacerii – 1895*** (Fig. 39-43).

Din anul 1895 datează clădirea de pe strada Franceză nr. 6, sub forma în care se poate vedea astăzi, realizată după un proiect de Wilhelm Bast. Din autorizaţia de construcţie aflăm că unui parter deja construit i se adăugau două etaje. Pentru alinierea conform regulamentului de urbanism, primăria a „cedat", printr-un contract de vânzare



Fig. 40. Planul parterului



Fig. 41. Planul etajului I

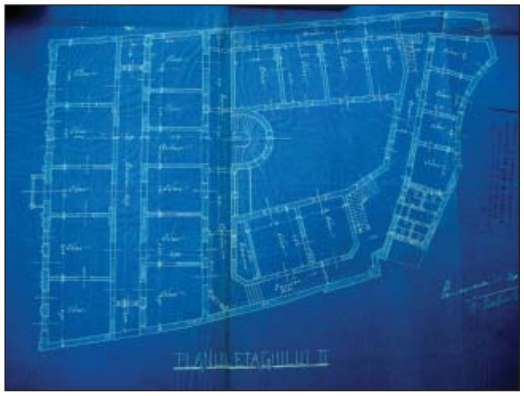


Fig. 42. Planul etajului II



Fig. 43. Planul faţadei




Fig. 44. Casa de pe strada Franceză nr. 10

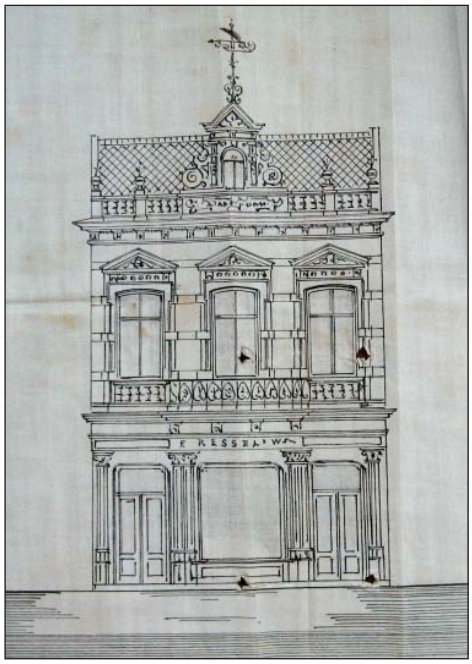


Fig. 45. Faţada

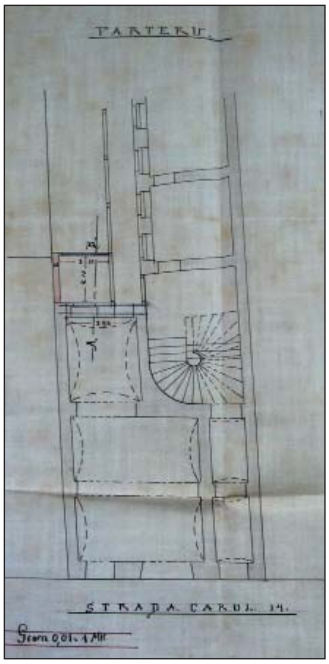



Fig. 46. Planul parterului

porţiuni din terenul public atât pe strada Carol cât şi pe strada Filitis. Clădirea avea două faţade, precum toate construcţiile de pe această latură a străzii. Au rezultat „387,80 mp construcţiune cu două caturi" şi „312,20 mp construcţiune cu trei caturi"[146]. Textul documentului se referă probabil la diferenţa de nivel dintre cele două străzi, care face ca ultimului nivel locuit pe strada Filitis să-i corespundă podul pe strada Carol. Proiectul anexat cererii de aprobare a construirii, vizat favorabil de către specialiştii Primăriei, evidenţiază un tip de plan poligonal cu un decroş spre interior, pe latura de pe strada Filitis, un număr mare de încăperi şi o compartimentare cu „odăi" în succesiune cu comunicare între ele, în care accesul se realizează din coridoare. În asociere cu pivniţe şi magazii care ocupă întregul spaţiu compartimentat de zidurile de fundare, parterul era conceput cu funcţiuni comerciale: patru prăvălii cu vitrine spre strada Carol şi gang de intrare în curtea interioară; odăile din continuarea prăvăliilor comunică între ele prin uşi şi ele toate, prin goluri de uşi şi ferestre, cu o galerie deschisă care împrejmuieşte curtea. Scara principală urcă din curtea interioară având accesul din acoperirea corespunzătoare a galeriei. Alte două scări secundare marchează colţurile dinspre strada Filitis ale casei. La etajul I, coridoarele, 5 în total, nu suprapun galeria de la parter ci sunt poziţionate în partea opusă, ferestrele odăilor de aici oferind vederea curţii interioare. Pentru

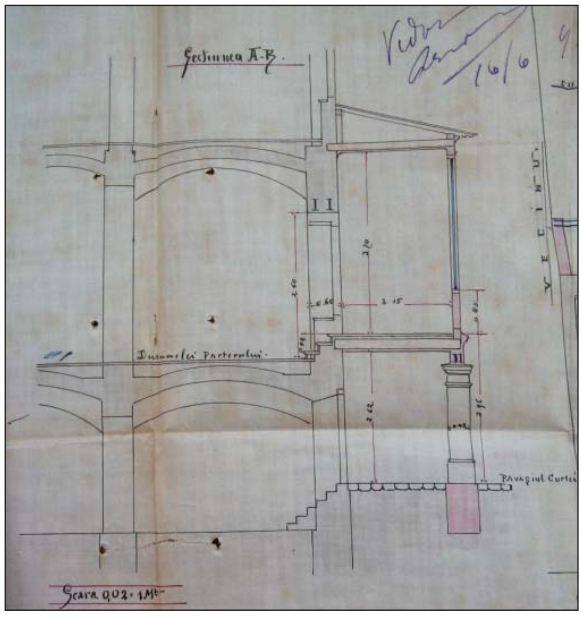



Fig. 47. Secţiune transversală

[146] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 476/1895.

nivelarea înălţimilor ultimul cat reia împărţirea odăilor pe latura străzii Filitis, cu acces realizat doar prin scările secundare, în corespondenţă cu podul porţiunii de pe strada Carol. Desfăşurarea planului clădirii comandate de Vasile Hr. Târpu sugerează o destinaţie de casă de raport de tipul hotelului. În Anuarul Bucureştilor din anul 1894 proprietarul este menţionat ca negustor cârciumar şi de băuturi spirtoase, cu adresa pe strada Carol I nr. 6.

Planurile faţadei scot la iveală diferenţe de plastică decorativă între proiect şi execuţia care se păstrează astăzi. Proporţiile sunt echilibrate, cu 8 travei separate în spaţiul central de o succesiune pe verticală de două balcoane, corespunzătoare fiecărui etaj, marcate la nivelul antablamentului de un fronton cu decoraţie constând din mici console. La etaj ferestrele sunt marcate de colonete angajate cu capiteluri neoionice şi frontoane triunghiulare. Cele mai semnificative diferenţe faţă de desenul din anul 1895 sunt reprezentate de cele două cariatide existente la balconul etajului I care nu fuseseră desenate în plan şi de lipsa unui grup statuar prevăzut în plan pentru a marca axul clădirii. Decoraţia nivelului superior este simplificată iar la cornişă se succed cu ritmicitate casete şi ghirlande. Stilul acestei clădiri este cel predominant al perioadei, eclectic şi poartă de asemenea sensibile particularităţi ale manierei constructorului Wilhelm Bast[147].

***Franceză nr. 10 – strada Carol I nr. 14, proprietar E. I. Ressel – negustor de maşini de cusut; arhitect Richard Kraft; datarea refacerii faţadei – 1893*** (Fig. 44-47).

În anul 1892 Ludvig Savoi (sau Csabay) i-a vândut proprietatea sa de pe strada Carol nr. 14 negustorului de maşini de cusut E. I. Ressel[148]. Un an mai târziu acesta a făcut o cerere de obţinere a permisiunii de refacere a faţadei de pe strada Carol, casa având două faţade, dintre care cea de pe strada Filitis[149] era supusă retragerii. Autorizaţia de construire din 18 iunie 1893 a aprobat cererea pentru reparaţii radicale la „casele existente, făcând faţada din nou conform planurilor presentate şi aprobate de serviciu. Asemenea va desfiinţa oricare ziduri şi va face altele fără a mări actuala suprafaţă a clădirii”[150].

Comandarea unei noi faţade de către proprietar nu putea să fie justificată decât prin dorinţa de arborare a unei anumite decoraţii, întrucât acţiunea în sine reprezintă în mod vădit mai mult decât simpla necesitate de reparaţie. Tipul de parcelă este cel foarte îngust şi desfăşurarea construcţiei s-a făcut pe lungime, astfel încât refacerea de la sfârşitul secolului al XIX-lea în stilul eclectic a faţadei s-a făcut cu o minimă economie de mijloace de expresie.

***Franceză nr. 24 – strada Carol I nr. 34, proprietar Sotir Manu – comerciant; datare – 1895*** (Fig. 48-52).

Proprietatea lui Sotir Manu de pe strada Carol nr. 34 corespunde nr. 24 de pe strada Franceză astăzi, însă construcţia actuală este una cu totul diferită decât cea reprezentată de planurile din anul 1895, pe care proprietarul le prezentase Primăriei oraşului Bucureşti pentru aprobare. Autorizaţia a fost eliberată pentru o construcţie pe o parcelă îngustă, cu deschideri pe două străzi, Carol şi Filittis şi curte interioară. Planul şi compartimentarea interioară sunt neregulate, datorită formei parcelei şi a diferenţelor de nivel dintre străzi: corpul de clădire de pe strada Carol are 2 caturi iar corpul dinspre strada Filitis are 4 caturi[151]; pivniţele sunt şi ele într-o relaţie de neconcordanţă. Deşi este o singură clădire, volumul său nu este compact, ci spart de curtea interioară, fiind astfel obţinute două corpuri conexe, cu comunicaţia realizată prin galerii. Accesul în curtea interioară se face, ca în toate cazurile acestui tip de construcţie,

[147] Cezara Mucenic, *op.cit.,* p. 55.

[148] *Anuarul Bucurescilor*, 1889-1890, p. 151.

[149] Astăzi strada I. C. Filitti.

[150] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 50/1893.

[151] Trei etaje locuibile, primul fiind un mezanin.

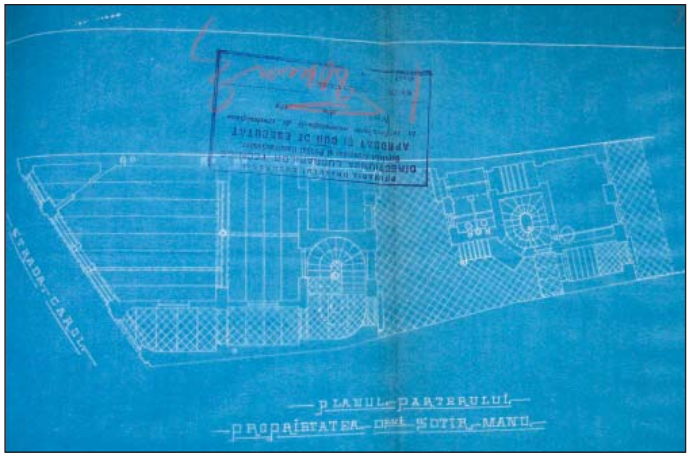



Fig. 48. Planul parterului

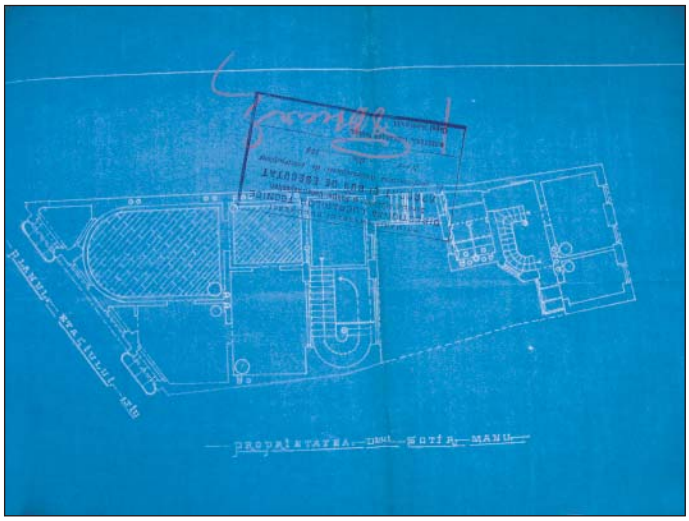



Fig. 49. Planule etajului

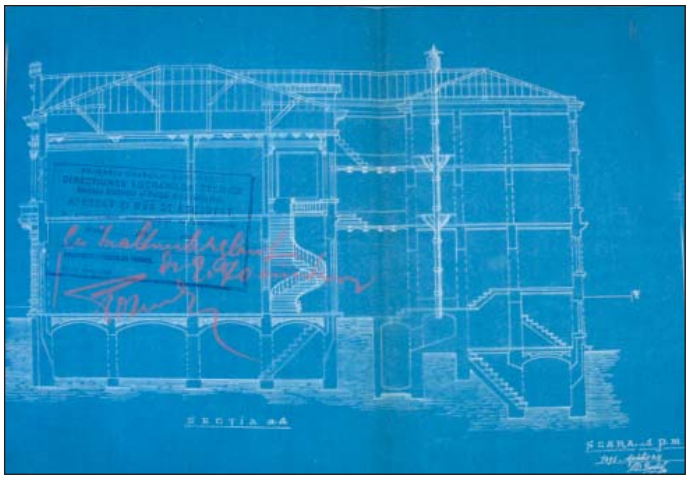



Fig. 50. Secţiune longitudinală

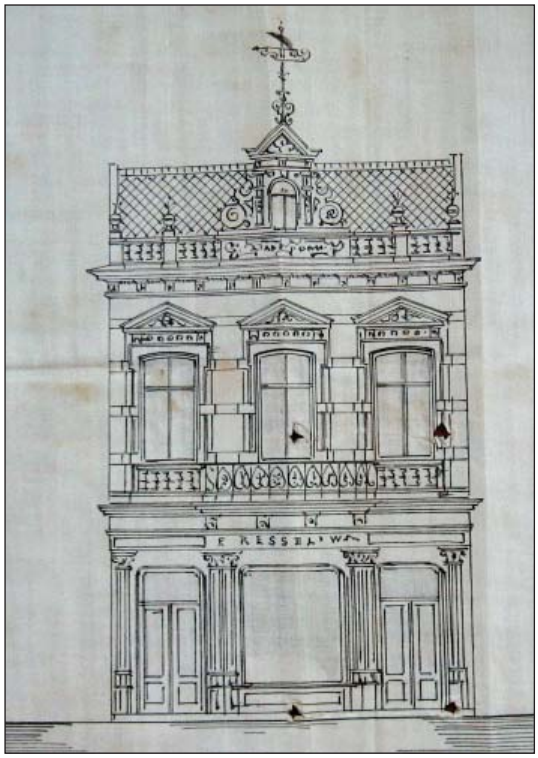


Fig. 51. Planul faţadei casei de sec. XIX



Fig. 52. Casa de pe strada Franceză nr. 24 - clădirea actuală



Fig. 53. Casa de pe strada Franceză nr. 38

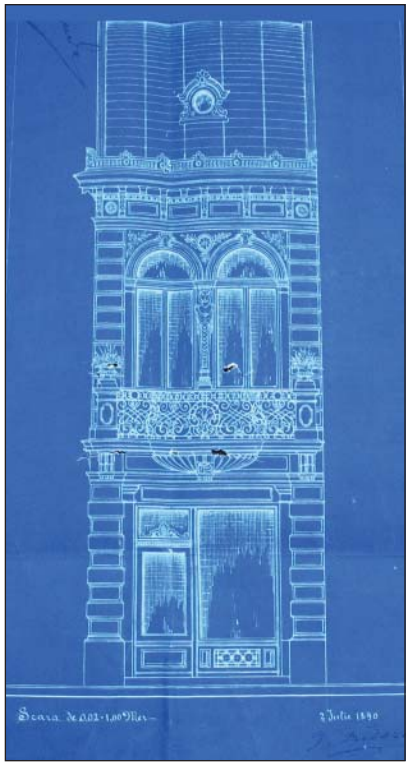


Fig. 54. Planul faţadei

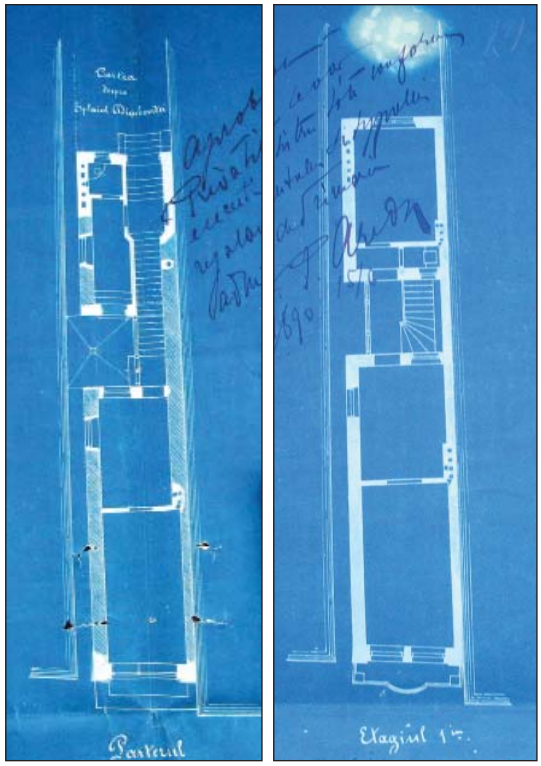


Fig. 55. Planul parterului şi etajului

printr-un gang, aici amplasat în lateral. Pe strada Filitis construcţia este retrasă de la alinierea străzii făcând loc unei a doua curţi. În consens cu particularitatea topografică a zonei a rezultat, în acest caz, o casă cu o evidentă lipsă de concordanţă a nivelurilor elevaţiei, impusă şi de o concepţie diferită a înălţimilor încăperilor: pe latura dinspre strada Carol tavanele camerelor sunt mai înalte iar pe cealaltă mai joase.

Funcţiunea parterului era comercială, având o prăvălie cu vitrină şi încă 2 încăperi decomandate (fig…). Scara principală deservea accesul corpului de pe strada Carol, pentru latura cealaltă fiind o scară secundară în spirală, cu pornire de la mezanin. În specificaţiile funcţionarilor Primăriei, proprietatea „avea curte regulamentară", aceasta însemnând că la o suprafaţă construită de 166,77 mp, curtea ocupa 60,30 mp ceea ce reprezenta mai mult decât necesarul stabilit prin normele de urbanism: „se cere a avea a 5-a parte din construcţie"[152].

***Franceză nr. 38 – strada Carol I nr. 50, proprietar George Darvari – medic; arhitect I. Friederich; datare – 1891***

(Fig. 53-55).

În anul 1891 doctorul George Darvari a primit autorizaţie de a reconstrui pe una din proprietăţile sale de pe strada Carol[153] o casă cu un etaj, situată pe o parcelă deosebit de îngustă şi cu deschidere şi spre splaiul Dâmboviţei. Faţada urma să fie situată pe alinierea străzii Carol: „se va da voie conform regulamentului şi planului de aliniere după care s-a dat voie chiar anul acesta D-lui Petrescu la nr. 48"[154].

Planul casei este simplu iar conformaţia parcelei nu a permis o altfel de distribuţie a încăperilor decât în formă nedecomandată. Din

[152] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 475/1895.

[153] Dr. G. Darvari avea proprietăţi pe strada Carol la nr. 19, 21 şi 50.

[154] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 25/1891.

strada Carol nu există decât o singură intrare, corespunzătoare unei încăperi cu vitrină, după tipul clasic al prăvăliilor, în timp ce accesul dinspre Splai se realiza străbătând o curte şi apoi un gang. Autorizaţia de construcţie menţionează care urma să fie funcţiunea casei: „case de locuit conform regulamentului şi planurilor prezentate şi vizate cu observaţiunile introduse". Şi aici există o pantă a terenului, mai puţin pregnantă ca în capătul străzii Carol dinspre Podul Mogoşoaiei, deoarece din textul autorizaţiei, dintr-o exprimare prescurtată, aflăm că suprafaţa urma să fie de „40 mp construcţiune cu III şi 64 mp cu II". Se deduce că este vorba despre o construcţie cu 3 caturi spre Splaiul Dâmboviţei şi 2 caturi pe strada Carol.

Desenul faţadei reflectă gustul marcat în perioadă pentru eclectism şi chiar etalează cu ostentaţie o decoraţie abundentă, în contrast cu proporţiile modeste al casei.

***Franceză nr. 52 – strada Carol I nr. 62, Hanul Verde, proprietar Theodor Eftimiu – moşier; clădire astăzi dispărută, dar relevantă pentru istoria străzii***

Fosta clădire de pe strada Franceză nr. 52, pe locul căreia este astăzi un bloc interbelic, este aceea pe care maiorul Pappazoglu o menţionează în planurile din anii 1871 şi 1875 cu denumirea de Hanul Verde şi era situată peste drum de Hanul Roşu (la sfârşitul secolului al XIX-lea proprietatea rentierului I. Procopie Dumitrescu), în suburbia Curţii Vechi, strada Carol intersectată cu Calea Rahovei. Pe locul acestuia a existat un han mai vechi, hanul Tănase, care este menţionat în legenda planului datat în anii 1803-1805: „Colţu zidu han Tănase pîn apă stj. 2, pîn la nr. 28, podu…"[155]

În anul 1878 fraţii Alexandru şi Sergio Băicoianu, în proprietatea cărora se afla, i-au vândut casa lui David Schwartzmann, fabricant din Viena, care la rândul său a înstrăinat-o lui Theodor Eftimiu, rentier, în anul 1890. Acesta din urmă şi-a extins patrimoniul imobiliar de aici prin tranzacţionarea cu Primăria comunei Bucureşti asupra unui teren de pe Splaiul Dâmboviţei cu o suprafaţă de 198 mp, pe care a alipit-o parcelei sale, în 1892.

Prin căsătoria cu una dintre fiicele lui Theodor Eftimiu, Victoria, arhitectul Ion N. Socolescu devenea administratorul dotei soţiei sale care era partea indiviză a întregii averi a tatălui defunct în anul 1894, printre mai multe moşii rurale fiind şi această clădire bucureşteană.

În anul 1895 aceeaşi casă se descria ca un singur corp, „o veche construcţie", cu parter, un singur etaj şi pivniţele boltite ca şi prăvăliile de la parter: 4 pe strada Carol, 2 pe Calea Rahovei şi colţ şi „o cârciumă cu birt" pe cheiul Dâmboviţei; la etaj erau 24 de camere care serveau ca locuinţe[156]. Construcţia ocupa o suprafaţă de 865 mp, avea împrejmuire de grilaj de fier spre Cheiul Dâmboviţei iar valoarea îi era dată atât de situarea sa într-un important vad comercial al oraşului cât şi de gradul de întreţinere, soliditate şi comodităţi. Poziţia casei la intersecţia a trei căi, formând tot atâtea faţade, venitul bun pe care îl aducea din închiriere erau şi aceştia factori care îi sporeau valoarea.

Într-un act de împrumut prin care Th. Eftimiu contractatase o datorie de la creditorul Marcus S. Ascher, în anul 1893, se menţionează că se pune ipotecă pe „imobilul numit Hotel Central", de pe strada Carol nr. 68 şi 70, ale cărui vecinătăţi erau: la E Calea Rahovei, la S Splaiul stâng al Dâmboviţei, la V proprietatea lui D. Naumescu şi la N strada Carol. Aceasta era o altă proprietate a lui Teodor Eftimiu, situată peste drum de Hanul Verde, care fusese constituită de părinţi dotă soţiei sale Elena la căsătoria celor doi. Clădirea se identifică în planul de la 1911 cu Hotelul Regina, deducându-se de asemenea că existau doi proprietari: Eftimiu (G.M.) şi Evloghie Gheorghieff, bancher de origine bulgărească.

În anul 1780 domnitorul Alexandru Ipsilanti i-a dat şi întărit logofătului Stanciu acest loc „ca

[155] Aurelian Sacerdoţeanu, *op. cit.*, p. 245-255. „Harta părţii Dâmboviţii care arată pe unde şi cât se lăţeşte apa după însemnăturile veliţilor vornici".

[156] SMBAN, fond CFUB, dos. 7452/1895-1932.



Fig. 56. Casa de pe strada Franceză nr. 56 – Faţadă cu intervenţii

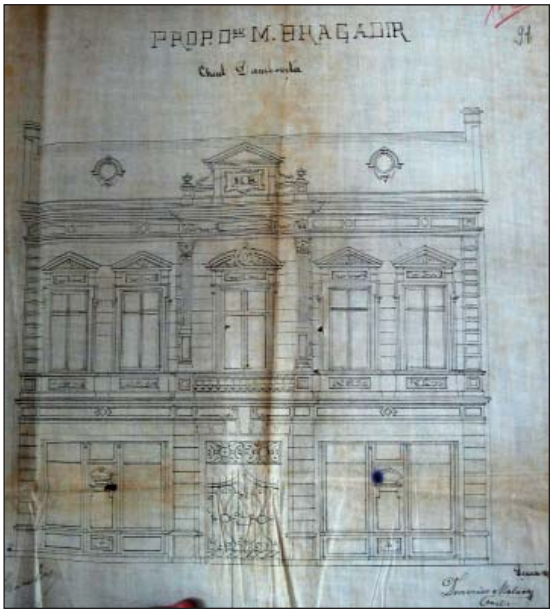



Fig. 57. Planul faţadei dinspre Splaiul Dâmboviţei

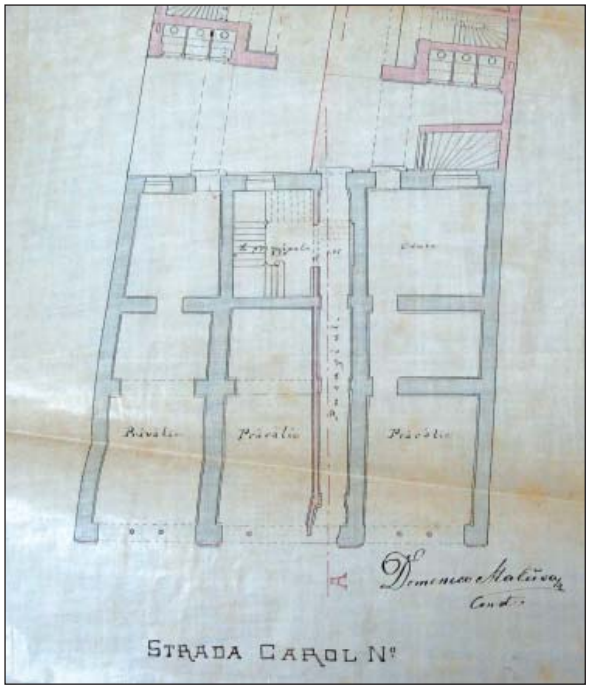
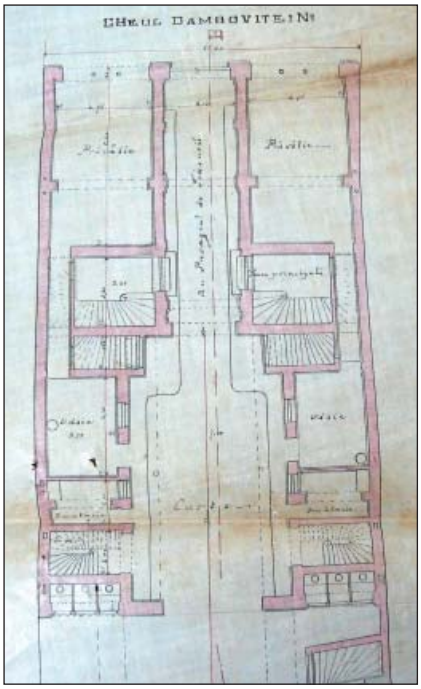



Fig. 58. Parterul corpului dinspre strada Carol I



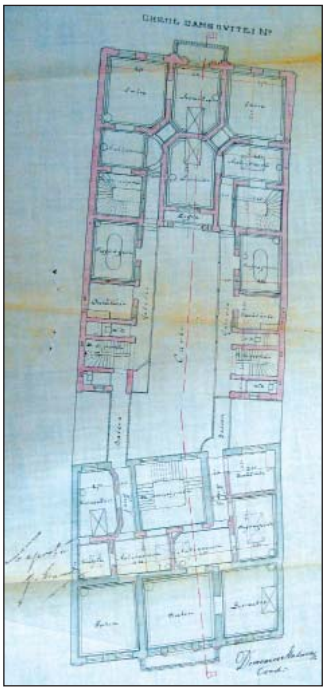


Fig. 59. Parterul şi etajul corpului dinspre Splaiul Dâmboviţei

să aibă a ţinea şi a stăpâni la poarta din sus a Curţii domneşti cei vechi între podul de peste Dâmboviţă şi între locul mănăstirii sfântului Spiridon Vechiu patru stânjeni şi două palme de loc ce vine în lat pe lângă podul uliţii mari care intră în curte, iar în lung până în apa Dâmboviţii, pentru că acest loc domnesc slobod era vad pentru măsurătoarea buţilor"[157].

***Franceză nr. 56 – strada Carol I nr. 6, proprietar Marinescu Bragadiru – negustor şi industriaş; arhitect Domenico Malusar[158] (?); datarea corpului dinspre Splaiul Dâmboviţei – 1889*** (Fig. 56-59).

Autorizaţia de construcţie i-a fost eliberată lui Marinescu Bragadiru în anul 1889, după ce acesta, în prealabil, făcuse Primăriei Bucureşti o ofertă de cumpărare a terenului de pe Cheiul Dâmboviţei, lipit de proprietatea sa din strada Carol. 6, pentru a construi un nou corp. Această proprietate cu nr. 6 pe strada Carol, prin renumerotarea din anul 1890[159] a devenit nr. 66 şi tot astfel apare şi în planul din anul 1911, iar pe Cheiul Dâmboviţei este nr. 5. Planurile pe care Marinescu Bragadiru le-a anexat şi care poartă semnătura arhitectului Domenico Malusar (?) reprezintă proiectul întregii case, cu roşu extinderea şi cu albastru casa existentă în momentul cererii.

Planul clădirii este dreptunghiular şi suprapune o parcelă cu o dispunere uşor asimetrică. Clădirea are faţade atât pe strada Carol cât şi spre Splaiul Dâmboviţei. Se remarcă o dispoziţie similară a compartimentelor parterului, la extremităţile intrărilor. Compoziţia planimetrică a clădirii este neomogenă, fondul construit fiind întrerupt de o curte interioară şi de un pasaj de trecere care taie longitudinal casa, de la accesul din strada Carol la cel din capătul opus. Concepţia funcţională se încadrează în tipologia comercială a străzii, specifică perioadei moderne. Ambele fronturi sunt la stradă iar încăperile extreme ale parterului au funcţiuni de prăvălii: 3 la strada Carol şi 2 la Splaiul Dâmboviţei. Interiorul este dedicat spaţiului domestic cu odăi, bucătării (2), curtea interioară, scări de acces la etajul superior. Acestea din urmă sunt numeroase şi dau accesibilitate multiplă la catul I: 2 scări principale în cele 2 corpuri, o scară exterioară, în curte, cu acces la etajul corpului dinspre strada Carol şi încă 2 scări de serviciu, lângă bucătării pentru personalul auxiliar al casei. Corpurile clădirii comunică la etaj prin două balcoane iar în cel dinspre cheile Dâmboviţei acestea se continuă cu două galerii închise cu geamuri. Compartimentele de la stradă, pe ambele fronturi, sunt saloane şi dormitoare în care se intră prin anticamere. Etajul este şi el dotat cu 2 bucătării amplasate chiar deasupra celor de la parter.

Polcovnicul Odobescu vindea în anul 1834 la mezat „spiţeria cu casă deasupra", zestre a soţiei sale, polcovniceasa Ecaterina, şi situată pe strada Lipscani, pe un teren luat cu embatic de la Episcopiei Buzăului. Gajul pentru plata chiriei către Episcopia Buzăului o constituiau casele părinteşti ale polcovnicului Odobescu de la Curtea Veche, „fiind de o potrivă încă şi de mai mare preţ decât cele ce se vând". Se menţionează că s-au dovedit cu acte drepturile patrimoniale asupra celor două proprietăţi: casa de pe Lipscani, fusese „hărăzită" polcovnicesei Ecaterina printr-un zapis din 15 noiembrie 1817, „cu pecetea şi iscălitura Arhiereului Costandie, fostul episcop al Buzăului", pentru locul de dedesubt dat în embatic plătindu-se chirie, 200 de lei pe an; pentru proprietatea lui Odobescu de la Curtea Veche existau un zapis de la 15 iunie 1798, „iscălit de răposatul ban Radu Golescu" prin care se face dovada că acestă proprietate a fost a tatălui său, Ion Constandin Odobescu şi două hotărâri domneşti, ale lui Alexandru Vodă Suţu, datând din 13 septembrie 1819 şi 29 ianuarie 1820 „prin care, între altă avere părintească se vede că are dl. polcovnic

[157] George Potra, *op.cit*., doc. nr. 407.

[158] În Anuarul Bucureştilor din anul 1896 apare Duminică Maluzu, arhitect, cu adresa pe Şos. Cotroceni nr. 11.

[159] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 11/1890.



Fig. 46. Casa de pe strada Franceză nr. 58

și acele case din Curtea Veche"[160]. În anul 1884 Ecaterina Odobescu, văduvă, i-a vândut lui Dimitrie Marinescu Bragadiru casele sale din „strada Carol nr. 6 cu tot locul și cuprinsul lor" cu suma de 140.000 de lei, fiind vorba chiar despre imobilul „acela ce la 1834, prin știrea Tribunalului de Comerț s-a pus de către soțul meu drept andipricon pentru alt loc din Lipscani". La tranzacție au consimțit și fii Ecaterinei, Alexandru și Constantin Odobescu. Este vorba despre scriitorul și arheologul Alexandru Odobescu.

Această parcelă, intrată în proprietatea lui D. Marinescu Bragadiru, a fost întregită în anul 1889 cu un teren în spatele ei, cu o suprafață de 85 de mp și cu comunicație spre Splaiul Dâmboviței, pe care acesta l-a cumpărat de la Primăria Comunei București cu suma de 2126,25 lei[161]. Pe acest teren cumpărătorul a construit la scurt timp o extindere a vechii case de pe strada Carol I.

Marinescu Bragadiru mai deținea o proprietate pe strada Carol, cea la de nr. 11, situată chiar peste drum de aceasta. Astăzi, acestei proprietăți îi corespunde nr. 56 pe strada Franceză iar fațada nu mai păstrează nimic din decorația secolul al XIX-lea.

***Franceză nr. 58 – strada Carol I nr. 8, proprietar Emilian Pache Protopopescu – avocat, primarul orașului București între anii 1888 și 1891.*** (Fig. 60)

În anul 1886, Emilian Pache Protopopescu, proprietarul casei cu două etaje de la nr. 8 (după anul 1890 nr. 68)[162] a făcut o cerere pentru eliberarea unui „bilet de voe" pentru reparații simple de tencuieli, primind permisiunea de a face exclusiv intervențiile cerute. Astăzi, casa se află pe strada Franceză la nr. 58 iar fațada pare să păstreze la etaj decorația sfârșitului de secol XIX, chiar dacă nu integral.

***Franceză nr. 60 – strada Carol I nr. 10 (nr. 70 după renumerotarea din anul 1890), proprietar Gh. Lamotescu – maior.***

Din documentele Primăriei Municipiului București, reiese că proprietatea maiorului Gheorghe Lamotescu, situată pe strada Carol nr. 10 colț cu strada Căldărari, a suferit modificări din punct de vedere al construcției. În anul 1888 Primăria i-a eliberat autorizație de construire pentru modificări ale casei de pe strada Carol, dar și pentru construirea „din nou" pe laturile dinspre Căldărari și Splai: „Case de zid masiv lucrate cu mortar doar învelite cu metal întocmai planurilor vizate și aprobate. Fațada pe aliniere.[...] 1010,73 $m^2$ construcțiune cu un cat; 148,26 $m^2$ teren public cedat"[163].

La sfârșitul secolului al XIX-lea preocupările pentru alinierea străzilor se regăseau în regulamentele de urbanism, obligând orice proprietar interesat de refaceri sau modificări ale caselor lor, să ceară Primăriei punerea proprietății pe aliniere, dar se aveau în vedere păstrarea unor proporții rezonabile de lărgime a străzii, stabilite în prealabil prin norme sau prin planurile generale de aliniere ale străzilor[164]. Cu ocazia cererii

[160] SMBAN, fond CFUB, dosar 3454/1884-1924. Copia după raportul Logofeției Mari a Dreptății către Judecătoria Comercială a Ilfovului pentru vânzarea cu mezat a caselor din Lipscani punand *andipricon* casele de la Curtea Veche, 29 noiembrie 1834.

[161] SMBAN, fond CFUB, dosar 3454/1884-1924, act de vânzare din 19 iunie 1889.

[162] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 11/1890.

[163] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 15/1888. Planurile lipsesc.

[164] SMBAN, fond PMB-Alinieri, dos. 692/1886. Planul de aliniere al străzii Carol fusese realizat în anul 1886.

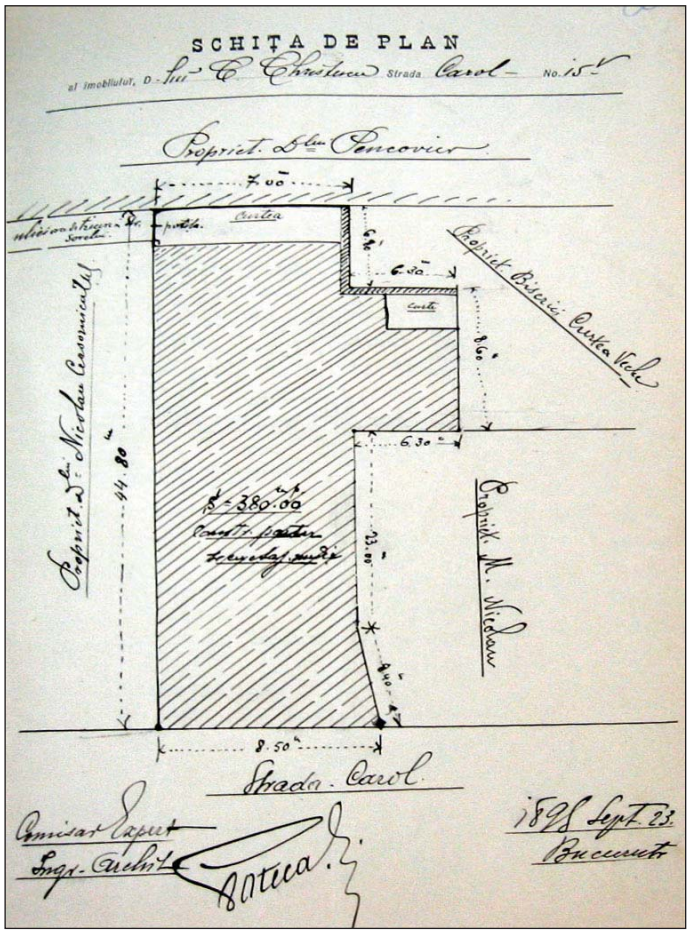



Fig. 61. Casa de pe strada Carol I nr. 45 – Plan cu vecinătăţile

Maiorului Lamotescu, de punere pe aliniere, calculele au avut în vedere în primul rând evitarea îngustării exagerate a străzii Carol: „Consiliul discutând asupra cererii dlui Maior Lamotescu, făcută cu petiţiunea înregistrată la nr. 6165, aici alăturată şi având în vedere că strada Carol este una dintre cele mai importante şi că dacă i s-ar aduce vreo modificare s-ar strâmta, a menţinut alinierea de fapt a acestei strade. Secretar General C. Zătreanu”[165]. Planurile casei care necesitau avizare şi pe baza cărora se elibera autorizaţia de construire nu se mai păstrează.

***Strada Carol I nr. 45, proprietar Tănase D. Creţulescu – cofetar; pe locul de astăzi al Muzeului Voievodal Curtea Veche; dispărută*** (Fig. 61)

Negustorul Tănase D. Creţulescu devenise în anul 1899 proprietarul unei prăvălii de pe strada Carol nr. 45, învecinată cu o altă proprietate de-a sa cu comunicaţie pe aceeaşi stradă, prin cumpărare de la rentierul Constantin Christescu. Istoricul proprietăţii poate fi coborât până la anul 1850 când băcanul Kiriak Pană Kirovici a cumpărat de la fraţii Constantin şi Ioan Radu Pascali loc cu două prăvălii, aflate atunci în ruină, mistuite de incendiul din 1847. În anul 1864 acesta i-a vândut Mariei Zamfirescu „bolta din strada Curtea Veche, suburbia Curtea Veche, nr. 15”[166], ce fusese construită pe locul prăvăliilor anterioare. Constantin Christescu a cumpărat apoi această proprietate de la Maria Zamfirescu în anul 1878, fiind menţionată la tranzacţie şi o clauză expresă de a se respecta contractul de „locaţiune” cu chiriaşul Iosef Patzak[167]. De altfel, acest chiriaş este menţionat cu prăvăliile sale şi în anul 1893, când Christescu a făcut o cerere către Serviciul Tehnic al Primăriei de eliberare a unei autorizaţii de construire pentru reparaţii simple[168].

În anul 1895 casa se descria ca fiind un singur corp de clădire cu parter şi subsol cu pivniţe boltite. Două prăvălii şi două antreuri compuneau încăperile parterului, întreaga suprafaţă construită fiind de 380 mp. Destinaţia proprietăţii era de a fi închiriată, ca prăvălii şi locuinţă, iar valoarea sa era dată de „modul de construire, soliditatea şi întreţinerea”. Aceasta putea creşte „avându-se în vedere poziţia sa comercială, apropierea sa de piaţa mare şi linia tramvaiului”. În anul 1907 se descria ca fiind o casă „de zid masiv cu tablă de fier” care avea în continuare parter cu o singură prăvălie mare, două odăi şi subsol cu pivniţă boltită şi tunel. Destinaţia era de prăvălie şi urma a fi închiriată[169].

***Strada Carol I nr. 55, lângă biserica „Sf. Ionică Nou”; astăzi zona este sistematizată,***

[165] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 15/1888.

[166] SMBAN, fond CFUB, dos. 78671895-1933.

[167] *Ibidem.*

[168] SMBAN, fond PMB-Serviciul Tehnic, dos. 28/1893.

[169] SMBAN, fond CFUB, dos. 78671895-1933.

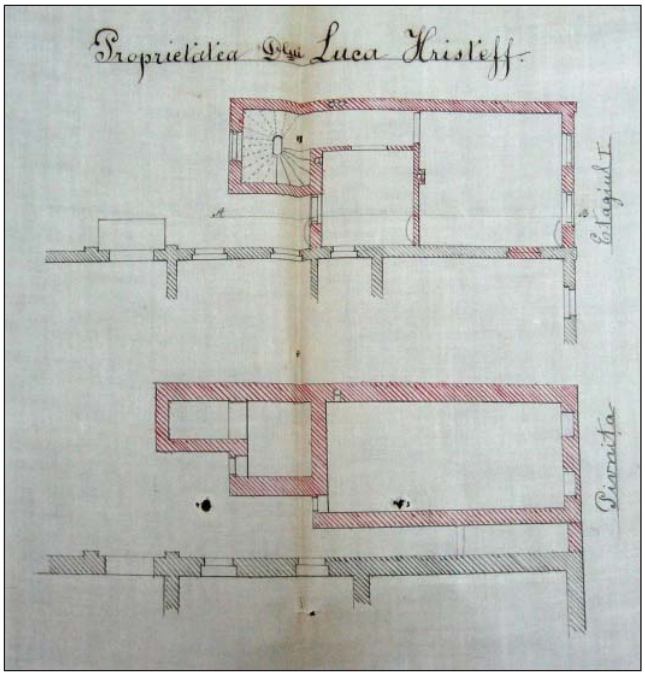



Fig. 62. Casa de pe strada Carol I nr. 55 – Planurile pivniţei şi etajului

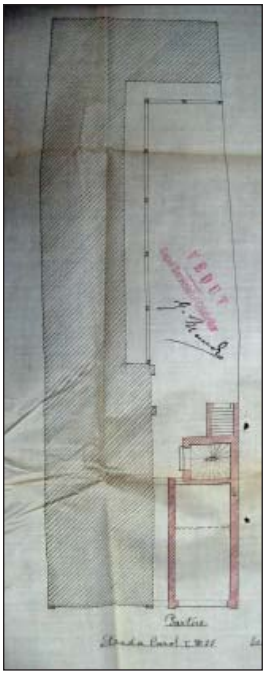


Fig. 63. Planul parterului

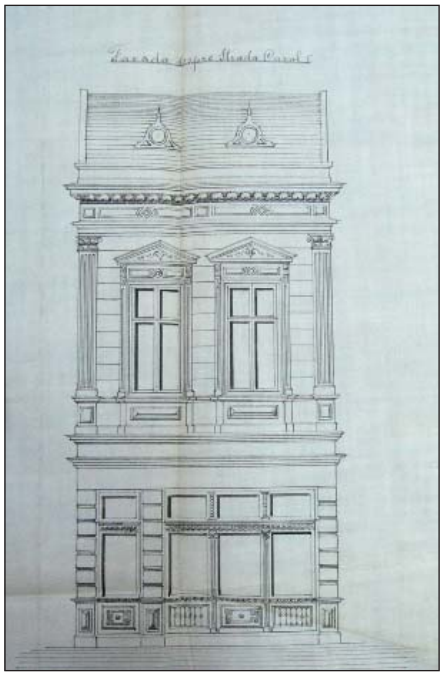


Fig. 64. Planul faţadei

***proprietar Luca Hristofi; datare – 1890; dispărută*** (Fig. 62-64).

Un plus de valoare îl au documentele de arhivă ce redau grafic şi descriu case vechi şi zone care în secolul XX au fost demolate pentru realizarea planurilor de sistematizare ale oraşului. Din această categorie face parte casa lui Luca Hristofi cuprinsă în porţiunea Căii Şerban Vodă care fusese ataşată din punct de vedere administrativ străzii Carol.

În anul 1890 proprietarul făcuse o cerere pentru aprobarea unei construcţii noi pe terenul pe care-l avea lângă biserica „Sf. Ionică Nou". Secţiunea transversală surprinde 4 caturi (subsol cu pivniţe, parter, etaj, pod) la o casă simplă cu un singur etaj şi puţine camere. În desfăşurarea planului se observă de asemenea că această nouă construcţie se alătură uneia mai vechi în mod sigur a aceleiaşi proprietăţi, aceasta din urmă fiind în formă de L şi cu o reprezentare, la nivelul parterului, a unei galerii. Din spatele noii construcţii se accede într-o curte interioară.

Desenul elevaţiei dezvăluie funcţiunea de prăvălie a parterului iar etajul este posibil să fi fost destinat biroului. Faţada era modelată în acelaşi stil ca mai toate casele de pe acceaşi stradă, cu ancadramente şi frontoane la ferestre, pilaştri cu capiteluri la extremităţile etajului ş.a.

## Concluzii

Configuraţia unei străzi este în permanentă schimbare, mai rapidă sau mai lentă, şi în acest ritm documentele de arhivă îşi sporesc valoarea, prin calitatea lor de a readuce la lumină date care nu au şansa de a mai fi vizibile. Un număr mare din casele de pe strada Franceză se mai păstrează astăzi, multe dintre ele fiind incluse în lista monumentelor istorice, cu valoare de reprezentativitate pentru sistemul constructiv, tipic străzii comerciale tradiţionale şi estetica sfârşitului secolului al XIX-lea. Unele însă fie au fost demolate, fie şi-au pierdut aspectul care le reprezenta, făcând necesar apelul la documente pentru reconstituire şi reintegrare în întregul străzii.

Se evidenţiază astfel etape istorice şi

proprietari angrenaţi în înlănţuirea de tranzacţii şi raporturi în care proprietatea urbană, ca sursă de întreţinere şi factor de mobilitate socială, devine obiectul garant din mijlocul relaţiilor financiare. Planurile caselor, însoţite uneori de detalii iconografice valoroase, relevă modul de construire şi manifestarea unui gust colectiv, în mod vădit normat de criteriile estetice nescrise, care juca rolul dublu de factor de legitimare socială şi de simbol al prosperităţii.

Numeric vorbind, strada Franceză era dominată de o majoritate evreiască a negustorilor, aşa cum se reflectă din Anuarele Bucureştilor ale ultimului deceniu al secolului. Dintre corporaţiile reprezentate, care sunt foarte variate, se remarcă o concentrare mare de ceasornicari şi giuvaiergii, faţă de întregul oraş, după 1890. Se poate vorbi, cel puţin pentru perioada din care există listele cu adrese, numai prin prisma acestei majorităţi, de apariţia în mijlocul diversităţii şi a unei anumite specialităţi. Prin acest detaliu semnificativ străzii Franceze i se evidenţiază latura elitistă şi importanţa de care vorbesc documentele sfârşitului de secol XIX.

Nume cunoscute în epocă, fie de negustori şi industriaşi cu afaceri prospere cu renume, fie alte personalităţi ale perioadei, au locuit, au avut afaceri sau proprietăţi şi pe această stradă. De menţionat sunt industriaşii D. Marinescu-Bragadiru şi Ştefan Petrovici-Armis, cofetarul Iorgu Constantinescu, negustorul de maşini de cusut E. I. Ressel, negustorul de blănuri Sigmund Prager, dar şi colonelul Petre Macca, doctorul Constantin Darvari, scriitorul şi arheologul Alexandru Odobescu, prin moştenirea de la tatăl său, maiorul Lămotescu, Em. Pache-Protopopescu primarul capitalei ş.a.